

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Економічний факультет**

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В ЗНУ:

***ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ОЧИМА
СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ***

**Матеріали науково-методичного семінару
23 квітня 2026 року**

Запоріжжя 2026

УДК 378.093.5:33(477.64)
Е 457

Редакційна колегія:

Голова

Череп Алла Василівна

доктор економічних наук, професор, академік
Академії економічних наук, академік Національної
академії наук вищої освіти, Заслужений діяч науки і
техніки України

Члени

редакційної колегії:

Гельман
Валентина Миколаївна

декан економічного факультету Запорізького
національного університету, доктор економічних
наук, професор

Кусакова Юлія
Олександрівна

голова науково-методичної ради економічного
факультету, кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів
та економіки міжнародного туризму

Затверджено Вченою радою економічного факультету
(протокол № 19 від 18 червня 2026 р.)

Економічна освіта в ЗНУ: освітній процес очима студентів економічного факультету : матеріали
науково-методичного семінару, м. Запоріжжя, 23 квітня 2026 р. / за ред. А. В. Череп, В. М. Гельман,
Ю. О. Кусакової. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2026. 109 с.

Тези друкуються в авторській редакції.

УДК 378.093.5:33(477.64)
Е 457

Шановні студенти та колеги!

Сучасна українська вища освіта розвивається в умовах безпрецедентних викликів. Повномасштабна війна змінила умови навчання, викладання і наукової діяльності, поставивши перед університетами завдання зберегти безперервність і якість освітнього процесу та безпеку його учасників. Особливо гостро ці виклики відчуває університетська спільнота Запоріжжя, яка попри всі обставини продовжує навчати й навчатися, проводити дослідження та розвивати академічне середовище.

Можливість продовжувати освітню і наукову діяльність сьогодні маємо завдяки мужності та стійкості захисників і захисниць України. Висловлюємо їм глибоку вдячність за захист нашої держави та можливість працювати, навчатися і будувати майбутнє.

У цих умовах освіта набуває особливого значення для збереження інтелектуального потенціалу та формування людського капіталу, необхідного для відновлення України. Наше завдання — забезпечувати якісну професійну підготовку молоді, розвивати критичне мислення, відповідальність, громадянську свідомість та здатність діяти в умовах невизначеності. Водночас освіту трансформують цифрові технології та штучний інтелект. Поєднання очного, дистанційного і змішаного навчання розширює можливості освітнього процесу та водночас підвищує значення самостійності мислення, інформаційної культури й академічної доброчесності. Сучасна університетська освіта не обмежується аудиторним навчанням. Академічна мобільність, неформальна освіта, курси та тренінги в межах міжнародних грантових проєктів сприяють набуттю нових компетентностей, професійному розвитку та формуванню індивідуальної освітньої траєкторії.

Важливою основою освітнього процесу є студентоцентроване навчання та активна участь здобувачів у його вдосконаленні. Їхні думки, досвід та ініціативи допомагають удосконалювати освітні програми, зміст навчальних дисциплін і методи викладання. Саме цей підхід покладено в основу науково-методичного семінару «Економічна освіта в ЗНУ: освітній процес очима студентів економічного факультету», що дає можливість почути студентське бачення та залучити молодь

до обговорення розвитку економічної освіти.

Переконана, що майбутнє економічної освіти — у поєднанні академічних традицій та інновацій, фундаментальних знань і практичної підготовки, українського досвіду та міжнародних освітніх практик. Ми формуємо покоління фахівців, чиї професіоналізм, відповідальність і громадянська позиція сприятимуть економічному відновленню та розвитку України.

Щиро дякую здобувачам вищої освіти за активність і небайдужість, а викладачам — за професіоналізм, підтримку молоді та відкритість до змін. Віримо в Україну, її молодь, освіту і науку. Навчаємося, працюємо і творимо майбутнє разом!

З повагою,

Алла ЧЕРЕП

*Завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
ЗНУ, доктор економічних наук, професор,
академік Академії економічних наук України,
академік Національної академії наук вищої освіти України,
Заслужений діяч науки і техніки України*

Шановні студенти, колеги!

Останні роки стали для всіх нас періодом серйозних випробувань, що визначили нові орієнтири розвитку освіти. Пандемія COVID-19 започаткувала широке впровадження онлайн-навчання та дала старт масштабному експерименту з переведення освітнього процесу у цифровий формат. Водночас воєнні дії в Україні докорінно змінили навчання, поставивши перед академічною спільнотою безпрецедентні виклики. Ми навчилися бути мобільними, адаптивними та відкритими до нових форм здобуття знань, поєднувати традиційні практики із сучасними цифровими інструментами. Для багатьох навчальний процес став невіддільним від вимушеного переміщення, волонтерства чи роботи, а для декого – від найвищої місії захисту Батьківщини. Це сформувало унікальний досвід поєднання академічної та громадянської відповідальності.

Сьогодні якість вищої освіти неможлива без інтеграції в європейські освітні та наукові тенденції. Дослідження провідних інституцій ЄС і світових організацій доводять: майбутнє Європи визначається здатністю формувати економіку знань, де вирішальну роль відіграє тісна взаємодія бізнесу, академічної спільноти та органів влади. Регіональний досвід європейських країн показує, що саме університети стають осередками розвитку людського капіталу, інновацій і нових технологій, а освітній процес має готувати студентів до активної участі в цьому «колі взаємного розвитку» – коли знання створюють економіку, а економіка стимулює появу нових знань.

Наше головне завдання – формувати внутрішню мотивацію здобувачів освіти, розвивати креативність, критичне мислення та здатність навчатися впродовж життя. Це стає запорукою не лише професійної реалізації, а й внеску у відновлення та розвиток України.

Щорічний науково-методичний семінар «Економічна освіта в ЗНУ: освітній процес очима студентів економічного факультету» підтверджує, що думка студентів, а також стейкхолдерів економічного факультету є надзвичайно цінною та важливою. Вона допомагає вдосконалювати освітні програми та орієнтувати їх на формування навичок, потрібних у світі цифрової трансформації й економіки

знань.

Ми пишаємося студентами, які попри складні обставини продовжують навчання, представляють факультет за кордоном чи водночас захищають Україну. Ваша стійкість і прагнення до знань – приклад для всіх нас.

Віримо, що спільними зусиллями ми збережемо й примножимо потенціал української освіти, інтегруємо його в європейський простір та зробимо свій внесок у перемогу й відбудову країни. Бажаємо миру, нових звершень та наукових досягнень!

З повагою,

Валентина ГЕЛЬМАН

Декан економічного факультету ЗНУ,

доктор економічних наук, професор

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ЗМІШАНОЇ ОСВІТИ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ

АНДРУХОВА К. С., ГАМОВА О. В., КУСАКОВА Ю. О.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЗАОЧНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ 9

МАНИЩА В. В., ВАРЛАМОВА І. С.

ОСВІТА ПІД ЧАС ВІЙНИ/КРИЗИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ ТА ПРІОРИТЕТІВ
СТУДЕНТСТВА12

СТАНДАРТУК Д. П., МАЛТИЗ В. В.

ПЕРЕВАГИ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВОЄННИЙ ЧАС15

НАПРЯМ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

АХМАДЄЄВА А. А., КУСАКОВА Ю. О.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ19

ВОСКАНЯН А. А., ЧЕРЕП А. В., ОГРЕНИЧ Ю. О.

ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У РОБОТІ СТУДЕНТА: ЕКОНОМІЯ ЧАСУ ЧИ ДЕГРАДАЦІЯ
НАВИЧОК?23

МАКАРЕНКО О. І., МОРОЗ А. Ю.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ВЕБТЕХНОЛОГІЙ У ДИСТАНЦІЙНОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ28

ПЕТРОВА Е. М., ПУШКАРЬ І. В.

ВІД «ТРЕБА» ДО «ХОЧУ»: НОВА ФІЛОСОФІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У
ВОЄННИЙ ЧАС34

ТАРЯНИК М. О., КАЛІНІЧЕНКО З. Д.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ42

ТОНКИХ Т. В., ПУШКАРЬ І. В.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ОП «ОБЛІК І АУДИТ» У ФОРМУВАННІ
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ48

ХРИСТЕНКО Е. Р., ЛИНЕНКО А. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПУ В МАГІСТРАТУРУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ НА
ЧЕТВЕРТОМУ КУРСІ БАКАЛАВРАТУ ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗНУ52

НАПРЯМ 3. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ MOODLE НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

ЧЕПУРНА Т. А., ЧЕРЕП А. В.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОТРИМАННЯ
СУЧАСНИХ ЗНАНЬ55

ХАРЧЕНКО А. Г., СЕЙСЕБАЄВА Н. Г.

МЕТОДОЛОГІЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» НА КАФЕДРІ ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ61

НАПРЯМ 4. ПРОПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА
ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

ДУБИНА І. О., ЧЕВЕРДА С. С.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ НА ОСВІТНІЙ
ПРОГРАМІ «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА»: АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ
ВИКЛИКИ.....65

ОСМАКОВСЬКА К. Ю., ПІВНЄВ Д. Є., ГЕЛЬМАН В. М.

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЗДОБУВАЧА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ВИЩОЇ ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ.....70

ПРОКОФ'ЄВ С. Г., СКОРНЯКОВА Ю. Б.

АКТУАЛЬНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РЕОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ
ДОМІНУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ75

СМІРНОВА О. О., ЧЕРЕП А. В.

РОЛЬ SOFT SKILLS В ПОБУДОВІ УСПІШНОЇ КАР'ЄРИ78

ЧОКАН К. М., ДЗЮБАНОВСЬКИЙ М. А., ГЕЛЬМАН В. М.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ: ГНУЧКІСТЬ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ.....84

НАПРЯМ 5. ПРОПОЗИЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА
ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.

ГЕЛЬМАН В. М., ТЕРЕНТ'ЄВА Н. В.

ВНУТРІШНЯ АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....89

КУСАКОВА Ю. О.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ.....93

ПРОСКУРІНА Н. М., ПУШКАРЬ І. В., ГРИНЬ В. П.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТА В
ОНЛАЙН-ОСВІТІ.....100

НАПРЯМ 1. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ЗМІШАНОЇ ОСВІТИ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ

АНДРУХОВА К. С.,

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,

ОПП «Міжнародна економіка»

керівники – ГАМОВА О. В.,

д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри міжнародної економіки,

природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

КУСАКОВА Ю. О.,

доцент, к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,

природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЗАОЧНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Сучасні виклики – від пандемії до воєнного стану в Україні – докорінно змінили підходи до вищої освіти. Для студентів-заочників економічного факультету ЗНУ, які часто поєднують навчання з роботою, перехід до дистанційного та змішаного форматів став не просто вимушеним кроком, а новою стратегією професійного розвитку.

Організація процесу базується на використанні системи Moodle (Електронний університет), де розміщені курси з економічної теорії, обліку, аудиту, фінансів та менеджменту. Викладачі факультету інтегрують у навчання сучасні платформи (Zoom, Google Meet).

Дистанційна освіта: Переваги та недоліки

1. Переваги:

- Гнучкість та мобільність: студенти-економісти можуть вивчати аналітичні звіти чи лекції у зручний час, що критично для працюючих фахівців.

- Доступ до ресурсів: електронна бібліотека ЗНУ та онлайн-бази даних дозволяють опрацьовувати актуальну фінансову інформацію без фізичного відвідування закладу.

- Цифрова грамотність: постійна робота з хмарними сервісами готує майбутніх економістів до реалій сучасного "цифрового" офісу.

2. Недоліки:

- Складність засвоєння математичних дисциплін: вища математика, економетрика та статистика потребують живого контакту для розбору складних алгоритмів.

- Ризики академічної доброчесності: складніше контролювати самостійність виконання розрахункових робіт.

- Соціальна ізоляція: відсутність нетворкінгу, який є важливим для майбутніх менеджерів та підприємців.

Ефективність навчання на заочній формі в ЗНУ забезпечується через інтегровану платформу «Електронний університет ЗНУ», базою якої є система управління навчанням Moodle. Для економічного факультету це не просто сховище файлів, а повноцінне віртуальне середовище.

Ключові технічні характеристики системи:

- Централізація навчального контенту: кожна дисципліна економічного напрямку має структурований дистанційний курс. Він включає силабус, мультимедійні лекції, глосарії та банки тестових завдань для самоперевірки.

- Інструментарій для економічних розрахунків: система підтримує інтеграцію плагінів для завантаження та перевірки великих масивів даних (Excel-файли). Студенти мають можливість завантажувати розрахункові роботи, які автоматично перевіряються на терміни здачі та проходять через систему контролю оригінальності тексту.

- Автоматизований моніторинг успішності (Електронний журнал): система автоматично формує рейтинг студента-заочника на основі виконаних

тестів та завдань. Це дозволяє в режимі реального часу бачити свій прогрес, що є критично важливим за відсутності щоденного контакту з викладачем.

- Мобільна адаптивність: платформа оптимізована для роботи через мобільний додаток Moodle. Це дозволяє студентам-заочникам опрацьовувати теоретичний матеріал, або проходити тестування зі смартфонів у вільний від роботи час, навіть за умов обмеженого доступу до стаціонарного комп'ютера.

- Комунікаційні шлюзи: вбудовані форуми та чати Moodle використовуються для групових обговорень економічних кейсів, а інтеграція з сервісами відеоконференцій (Zoom) дозволяє проводити онлайн-лекції безпосередньо з інтерфейсу навчального курсу.

- Серверна стабільність та безпека: технічна підтримка ЗНУ забезпечує регулярне резервне копіювання даних та захист персональної інформації студентів. Навіть під час блекаутів або технічних збоїв, асинхронний режим Moodle дозволяє студенту повернутися до виконання завдань після відновлення зв'язку.

Отже, можна навести такі переваги та недоліки змішаної освіти.

Переваги для формування професійних компетентностей:

- Практична спрямованість: можливість обговорити реальні економічні кейси з викладачами-практиками під час очних зустрічей.

- Соціалізація: формування професійної спільноти серед студентів під час групових проєктів.

Організаційні недоліки:

- Логістичні труднощі в умовах складної безпекової ситуації в Запоріжжі та переміщення студентів: більшість студентів-заочників, навчаючись у ЗНУ, проживають за межами міста Запоріжжя, що обумовлює окремі складності із передачею освітніх документів.

- Поєднання: студентам-заочникам важко поєднувати змішану форму навчання з дистанційною, оскільки багато студентів працює.

Висновок: Завдяки глибокій адаптації Moodle, економічний факультет зміг мінімізувати технічні бар'єри між викладачем і студентом-заочником, створивши

прозору та доступну систему навчання, яка відповідає стандартам цифрової трансформації освіти. Досвід економічного факультету ЗНУ свідчить, що дистанційна форма є найбільш життєздатною в кризових умовах, проте змішана освіта залишається пріоритетною для підготовки якісних фахівців.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в Запорізькому національному університеті. 2025. URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_organ__zats__yu_op_na_zasadakh_dist_navch.pdf

2. Положення про організацію освітнього процесу в Запорізькому національному університеті. URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_organ__zats__yu_osv__tn__ogo_protsestu_u_zapor__z__komu_nats__onal__nomu_un__versitet__pdf.pdf

МАНІЦА В. В.,

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,

ОПП «Облік і аудит»

ВАРЛАМОВА І. С.,

д.е.н., доцент, професор кафедри обліку та оподаткування,

ОСВІТА ПІД ЧАС ВІЙНИ/КРИЗИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ ТА ПРІОРИТЕТІВ СТУДЕНТСТВА

Сьогодення української вищої освіти характеризується безпрецедентними викликами, зумовленими повномасштабною збройною агресією. Війна стала не лише випробуванням для інфраструктури освітньої галузі, а й потужним каталізатором глибоких ціннісних трансформацій у середовищі студентства. Зміна безпекової ситуації, постійна загроза життю та соціально-економічна нестабільність радикально переформатували світогляд молоді генерації, змусивши переосмислити роль знань, професійної реалізації та громадянської

відповідальності.

Трансформація цінностей розпочинається з переосмислення самого поняття «безпека». Якщо в мирний час освітній простір сприймався як стабільне середовище для розвитку, то зараз він став зоною високого ризику, що потребує гнучкості та адаптивності. Студенти демонструють феномен академічної стійкості (resilience), де прагнення до отримання освіти стає формою супротиву та способом збереження власної ідентичності. Навчання в умовах повітряних тривог та блекаутів перетворило освіту з рутинного процесу на свідомий вибір, що підкреслює високу мотивацію до саморозвитку попри екстремальні обставини.

Важливим аспектом є зміщення акцентів у професійних пріоритетах. Спостерігається перехід від прагматичного вибору «престижної» професії до пошуку спеціальностей, що мають безпосереднє значення для відновлення країни. Студентство все частіше орієнтується на галузі, пов'язані з психологічною реабілітацією, інженерією, медициною та державним управлінням. Знання тепер сприймаються не як інструмент для отримання диплома, а як реальний ресурс для виживання та подальшої розбудови держави. Криза актуалізувала запит на практичні навички (hard skills), здатні дати швидкий результат у мінливому світі.

Водночас війна загострила потребу в цифровізації, яка з допоміжного інструменту перетворилася на єдиний спосіб забезпечення безперервності навчання. Проте за технічною стороною онлайн-освіти прихована глибока соціокультурна зміна: студентство почало вище цінувати «живу» комунікацію та соціальний капітал. Дефіцит безпосередньої взаємодії з викладачами та колегами призвів до розуміння того, що університет — це не лише набір курсів, а насамперед середовище для мережування (networking) та підтримки. Цінність академічної спільноти як осередку єдності стала домінуючою.

Окремої уваги заслуговує піднесення національно-патріотичних цінностей. Для багатьох студентів навчання в українських закладах вищої освіти стало актом громадянського самовизначення. Відбувається активний перехід на

українську мову спілкування, поглиблюється інтерес до національної історії та культури. Освіта в період кризи стає фундаментом для формування еліти, яка чітко усвідомлює свої корені та відповідальність перед суспільством. Волонтерська діяльність, інтегрована в студентське життя, перетворилася на невід’ємну частину неформальної освіти, формуючи такі soft skills, як емпатія, лідерство та здатність працювати в кризових ситуаціях.

Проте не можна ігнорувати і негативні наслідки трансформації, зокрема психологічне виснаження. Пріоритет ментального здоров’я виходить на перший план. Сучасний студент змушений балансувати між навчальним навантаженням та хронічним стресом. Це диктує нові вимоги до освітнього процесу: він має бути не лише інформативним, а й людиноцентричним, підтримуючим. Зміна цінностей у цьому контексті полягає в усвідомленні того, що емоційний стан є базовою умовою для когнітивної діяльності.

Підсумовуючи, можна констатувати, що освіта під час війни пройшла шлях від дезорієнтації до глибокого ціннісного оновлення. Студентство 2026 року — це генерація з прагматичними пріоритетами, але водночас із високим рівнем соціальної відповідальності. Ключовою трансформацією стало перетворення освіти з пасивного процесу накопичення інформації на активний інструмент боротьби за майбутнє. Основні пріоритети змістилися від індивідуального успіху до суспільної корисності, від формальних оцінок до реальних компетенцій, від споживацького ставлення до знань до усвідомлення їх як фундаменту національної безпеки. Вища освіта в кризових умовах виконує роль стабілізаційного чинника, який допомагає молоді інтегруватися у складні реалії та формує нову ціннісну матрицю, засновану на стійкості, патріотизмі та інноваційності.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2022. 512 с.
2. Ніколаєв Є., Рибалко В. Вища освіта в Україні: зміни через війну. Аналітична доповідь. Київ : Центр дослідження суспільства, 2023. URL:

<https://cedos.org.ua/researches/vyshcha-osvita-v-ukrayini-zminy-cherez-vijnu/>

3. Прокопенко І. Ф., Бережна С. В. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2022. Вип. 50. С. 5–12.
4. Трансформація вищої освіти в Україні: виклики та перспективи в умовах війни : кол. монографія / за заг. ред. О. В. Панича. Київ : Знання, 2024. 320 с.
5. Finikov T., Sharov O. Higher Education in Ukraine: Agenda for the Future. *Journal of Higher Education Policy and Management*. 2023. Vol. 45, No. 2. P. 156–172.
6. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник / Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2023. 180 с. URL: <https://iea.gov.ua/>
7. Закон України «Про вищу освіту» (з урахуванням змін, внесених під час дії воєнного стану). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

СТАНДАРТЮК Д. П.,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Маркетинг»,

керівник – МАЛТИЗ В. В.,

к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри

управління персоналом і маркетингу

ПЕРЕВАГИ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВОЄННИЙ ЧАС

Освіта очима студентів – це не лише аудиторії, підручники та оцінки. Це передусім живий досвід, що поєднує в собі емоції, відкриття, спілкування та поступове становлення особистості. Навчання в Запорізькому національному університеті стало для мене саме таким багатограним процесом, у якому кожен етап залишив свій відбиток і сформував цілісне бачення сучасної освіти.

Формат навчання, який поєднує онлайн-заняття з очними зустрічами раз на тиждень, виявився не лише зручним, а й ефективним. Онлайн-освіта дала можливість навчитися самодисципліні, відповідальності за власний результат і вмінню працювати з великим обсягом інформації самостійно. Водночас очні заняття стали тим необхідним «живим» компонентом, який наповнює навчальний процес емоціями, безпосереднім спілкуванням та відчуттям студентської спільноти. Саме в ці дні університет ніби оживає: коридори наповнюються голосами, аудиторії – дискусіями, а звичайні пари перетворюються на майданчик для обміну думками.

Особливо яскравим спогадом стала екскурсія університетом на початку навчання. Це був не просто ознайомчий захід, а справжнє занурення в атмосферу студентського життя. Просторі аудиторії, сучасні навчальні кабінети, бібліотеки та місця для відпочинку створювали відчуття, що перед тобою відкривається новий світ можливостей. У цей момент з'являється усвідомлення: ти – частина великої академічної спільноти.

Важливою складовою навчання стала участь у різноманітних заходах, які організовує університет. Це і конкурси, де можна проявити себе, і конференції, що відкривають двері у світ науки. Участь у таких подіях дозволяє не лише поглибити знання, а й навчитися презентувати свої ідеї, відстоювати власну позицію та мислити критично. Атмосфера цих заходів завжди надихає: ти бачиш однодумців, відчуваєш підтримку і розумієш, що твоя думка має значення.

Окреме місце у студентському досвіді займає участь у діловій грі. Це не просто навчальний інструмент, а можливість відчути себе частиною реального бізнес-середовища. У процесі таких ігор ти вчишся приймати рішення, працювати в команді, аналізувати ризики та шукати оптимальні шляхи розвитку. Саме тут теоретичні знання набувають практичного змісту, а навчання стає максимально наближеним до реального життя.

Не менш цінним є досвід участі в зустрічах із власниками бізнесу. Такі заходи дозволяють побачити іншу сторону професії — практичну, динамічну, іноді складну, але надзвичайно цікаву. Підприємці діляться власними історіями

успіху і помилок, що робить ці зустрічі особливо цінними. Вони мотивують, надихають і змушують замислитися над власним професійним шляхом.

Окремо варто детальніше зупинитися на поїздки за програмою академічного обміну, яка стала одним із найяскравіших і найцінніших етапів мого студентського життя. Я мала можливість відвідати місто Вінниця та навчатися в Донецький національний університет імені Василя Стуса, що залишило надзвичайно глибокі враження. Це був не просто освітній досвід, а справжнє занурення в нове академічне середовище, де відчувається інша атмосфера, інший ритм життя та інші підходи до організації навчального процесу.

Перебування в іншому університеті дало можливість побачити, як функціонує освітня система зсередини в іншому регіоні країни. Особливу увагу привернули методи викладання, які поєднували класичні підходи з інтерактивними формами роботи, а також відкритість викладачів до діалогу зі студентами. Це сприяло формуванню більш глибокого розуміння навчального матеріалу та стимулювало до активної участі в освітньому процесі.

Не менш важливим був і соціальний аспект поїздки. Нові знайомства, спілкування зі студентами з різних куточків України, обмін думками та досвідом — усе це значно розширило мій світогляд. У такому середовищі починаєш інакше сприймати власні можливості, з'являється більше впевненості та бажання розвиватися далі. Саме такі поїздки формують гнучкість мислення та здатність адаптуватися до нових умов.

Крім того, важливим етапом мого професійного становлення є стажування в Чернівецькому національному університеті. Цей досвід дозволяє не лише поглибити теоретичні знання, а й отримати практичні навички, які є надзвичайно важливими для майбутньої професійної діяльності. Стажування відкриває можливість краще зрозуміти специфіку роботи в академічному середовищі, а також застосувати отримані знання в реальних умовах.

Окремо варто відзначити й участь у конкурсі реклами, яка стала для мене можливістю проявити креативність та застосувати знання з маркетингу на

практиці. Участь у такому заході вимагала не лише теоретичної підготовки, а й уміння мислити нестандартно, працювати з ідеями, створювати концепції та презентувати їх аудиторії. Це був надзвичайно цінний досвід, який дозволив відчувати себе частиною професійного середовища ще під час навчання.

Цікавість навчання в університеті проявляється і в самому підході до викладання. Викладачі не обмежуються сухою теорією, а намагаються залучити студентів до активного обговорення, аналізу реальних кейсів і пошуку нестандартних рішень. Це формує не лише професійні знання, а й навички, які є необхідними в сучасному світі: критичне мислення, комунікацію, адаптивність.

Навчання в Запорізькому національному університеті стало для мене важливим етапом, що поєднав у собі сучасні освітні підходи, практичний досвід і яскраві враження. І саме завдяки цьому освіта перестає бути обов'язком – вона стає можливістю, яку хочеться використовувати на повну.

НАПРЯМ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

АХМАДЄЄВА А. А.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Міжнародна економіка»
керівник – **КУСАКОВА Ю. О.,**
доцент, к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодення вищих навчальних закладів України проходить через системну трансформацію, зумовлену необхідністю функціонування в умовах повномасштабної збройної агресії. Події останніх років спричинили дестабілізацію практично всіх суспільних інститутів, де освітня сфера виявилася найбільш вразливою ланкою, що потребувала миттєвої адаптації до умов постійної небезпеки та територіальної роз'єднаності учасників освітнього процесу.

За таких обставин виникає гостра потреба у переосмисленні традиційних підходів, де самостійна робота студентів (СРС) перестає бути лише доповненням до аудиторних занять і перетворюється на фундамент освітньої стійкості. Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення безперервності здобуття знань за умов непередбачуваності безпекової ситуації, обмеженості енергоресурсів та психологічного виснаження суб'єктів навчання. Мета цієї праці полягає в обґрунтуванні комплексної моделі організації автономної діяльності здобувачів освіти, здатної ефективно функціонувати в умовах воєнного стану та енергетичної нестабільності. Методологія ґрунтується на

системному підході, що поєднує психологічний моніторинг стану молоді, підтвердження ефективності цифрових інструментів та вивчення кращих практик асинхронного навчання. Гіпотеза будується на твердженні, що результативність СРС у кризовий період прямо взаємопов'язана з рівнем сформованості автономії студента, ступенем гнучкості планів та якістю проєктування віртуального середовища. Теоретичну базу складають концепції самокерованого навчання та нормативні акти Міністерства освіти і науки України, що регулюють дистанційну освіту в надзвичайних ситуаціях.

Трансформаційні процеси вимагають докорінної зміни ролі викладача: від транслятора знань до ментора та фасилітатора, який проєктує траєкторію автономного поступу молоді. У сучасному контексті педагогічна діяльність еволюціонує за всіма векторами – від змістовного наповнення курсів, до впровадження нових психологічних механізмів взаємодії, де центральне місце посідає суб'єктність студента та «зняття настанови на безпомилковість». Організація автономної праці в умовах воєнних загроз базується на створенні гнучкого середовища, що враховує не лише академічні вимоги, а й безпековий контекст кожного учасника.

Вивчення психологічних чинників вказує на складну динаміку мотиваційної сфери. Дистанційна форма, яка стала домінуючою, виявилася тісно пов'язаною з внутрішніми стимулами та прагненням до самоповаги. Дані моніторингу засвідчують, що 63% респондентів відчули покращення мотивації саме завдяки можливості самостійно планувати свій час та обирати способи освоєння матеріалу. Це підтверджує, що автономія є потужним компенсаторним механізмом, який дозволяє студенту зберігати контроль над власним життям у ситуації загальної невизначеності. Проте спостерігаються і деструктивні явища: академічне навантаження залишається однією з головних причин прокрастинації, що підсилюється загальним рівнем стресу. Зокрема, здобувачі старших курсів гостріше реагують на зовнішні загрози порівняно з першокурсниками, що вимагає диференційованого підходу до обсягу завдань. Для збереження стійкості необхідно інтегрувати в систему СРС травмо-

орієнтовані практики, забезпечуючи доступ до онлайн-консультацій та тренінгів.

Проектування віртуального простору є цілісним психолого-педагогічним процесом. Успіх автономної діяльності залежить від зручності доступу до ресурсів, що забезпечується використанням LMS-платформ (Moodle, Zoom, Microsoft Teams, Google Meet). Ключовою вимогою є структурування матеріалів на тривалий період (мінімум на семестр вперед), що дозволяє студентам завантажувати контент у періоди наявності електроенергії та працювати з ним офлайн. Важливим компонентом стає впровадження інструментів на основі штучного інтелекту: ШІ-тьютори здатні надати підтримку в режимі реального часу, зменшуючи рівень інтелектуальної напруги, коли викладач перебуває поза зоною доступу.

Одним із найскладніших викликів стали системні відключення електроенергії. У цих умовах асинхронне навчання перетворюється на основний спосіб збереження зв'язку, дозволяючи працювати у власному темпі та знижувати стрес через неможливість присутності на синхронних парах. Методичні засади організації роботи при блекаутах передбачають використання низькотрафікових каналів (месенджерів: Viber, Telegram), підготовку стислих «читанок» та аудіоподкастів, які завантажуються швидше за відеолекції. Також актуальним є повернення до паперових підручників як резервного варіанту при повній відсутності живлення.

У ситуації, коли традиційний контроль ускладнений технічними бар'єрами, пріоритетними стають творчі завдання та проєктна діяльність. Оскільки в асинхронному режимі важко проконтролювати доброчесність, доцільно використовувати відкриті запитання, індивідуальні кейси та портфоліо. Головна мета – викликати внутрішній інтерес, щоб самостійна праця сприймалася як цінний ресурс для саморозвитку, а не як примус. Створення «навчальних спільнот» онлайн та елементи гейміфікації допомагають подолати відчуття ізоляції та підтримують соціальну взаємодію.

У результаті огляду стратегічних векторів організації самостійної діяльності студентів у кризових умовах можна сформулювати наступні

підсумки:

Встановлено, що самостійна робота в умовах воєнного стану перетворюється на домінуючу форму забезпечення безперервності освітнього поступу. Це вимагає від університетів переходу до асинхронних моделей, які гарантують високий ступінь гнучкості та враховують безпековий контекст кожного учасника.

Визначено, що психологічна стійкість здобувачів прямо залежить від якості методичного супроводу. Можливість автономного планування часу виступає стабілізуючим чинником для 63% студентів, проте потребує від педагогів впровадження травмо-орієнтованих підходів та уникнення надмірного академічного тиску.

Класифіковано технологічний інструментарій СРС за критерієм енергонезалежності, де пріоритет надається LMS-платформам з офлайн-доступом, низькотрафіковим месенджером та ШІ-тьюторам, які забезпечують підтримку незалежно від фізичної присутності викладача в мережі.

Аргументовано, що успішна адаптація до воєнних викликів потребує системних змін у менеджменті освіти, зокрема використання нормативних можливостей для легітимізації інноваційних форм СРС, посилення цифрової залученості та психологічної підтримки.

Список використаних джерел

1. Грузинська І., Воробей Х. Психолого-педагогічні умови ефективності дистанційного навчання в умовах воєнного часу. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2024. Випуск 22. С. 21–29.

2. Кобися В. М., Остаповець А. С. Дистанційне навчання у воєнний час: перспективи впровадження змішаного навчання для здобувачів освіти що знаходяться за кордоном. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2025. № 18. С. 40–54.

3. Власенко Д. В. Психологічні проблеми студентів в умовах дистанційного навчання : кваліфікаційна робота бакалавра. Київ : КНЛУ, 2024. 73 с.

4. Пугач В. Психологічні аспекти дистанційного навчання: мотивація, самоорганізація та підтримка студентів. *Педагогіка безпеки*. 2025. Т. 10, № 1. С. 26–32.

5. Кубрак С. В., Різак Г. В., Кирчата І. М. Психолого-педагогічні аспекти підтримки здобувачів вищої освіти під час дистанційного навчання в Україні. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 12. С. 1–15.

ВОСКАНЯН А. А.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Фінанси і кредит»,
керівники – ЧЕРЕП А. В.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи, страхування та фондового ринку
ОГРЕНИЧ Ю. О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У РОБОТІ СТУДЕНТА: ЕКОНОМІЯ ЧАСУ ЧИ ДЕГРАДАЦІЯ НАВИЧОК?

Сучасна вища освіта постійно перебуває в умовах змін і викликів. Студенти, особливо в Запорізькому національному університеті, змушені пристосовуватися до навчання в умовах повітряних тривог, перебоїв з електроенергією та загального дефіциту часу. І саме в цей складний час відбулася справжня технологічна революція – почали масово поширюватися генеративні нейромережі. Інструменти на основі штучного інтелекту (ШІ) дозволяють дуже швидко вирішувати складні аналітичні завдання. Але виникає закономірне питання: чи справді така економія часу є розумною оптимізацією, чи можливо, це призводить до деградації навичок.

Головна причина, чому ШІ так активно інтегрується в самостійну роботу

студентів, полягає в його швидкості обробки даних. Збирання, наприклад, економічної статистики, яке раніше потребувало годин роботи з базами Держстату, тепер виконується алгоритмом за лічені секунди. У нещодавній колективній монографії науковців ЗНУ, що вийшла під редакцією професорів О. Г. Череп та Ю. О. Огренич (2025 рік), цей процес розглядають як частину переходу до Індустрії 5.0. Дослідники підкреслюють, що основним напрямком розвитку економіки є не заміщення людини машиною, а їхня ефективна взаємодія [4]. Якщо ІІІ використовувати правильно, він справді може стати потужним інтелектуальним прискорювачем.

Але існує критична проблема. Замість взаємодії академічне середовище все частіше стикається з інтелектуальною пасивністю здобувачів освіти. Механізм виглядає так: отримуючи складне завдання, студент переадресовує його виконання нейромережі. Алгоритм видає структуровану, логічну відповідь. Оцінка отримана, проте формування нових нейронних зв'язків у мозку не відбулося. В офіційному керівництві ЮНЕСКО це небезпечне явище отримало назву «когнітивне розвантаження» [1]. Мозок свідомо відмовляється від аналітичної роботи, покладаючись на зовнішній цифровий носій.

На основі опрацьованих джерел було розроблено теоретичну модель перерозподілу навчального часу (Рис. 1). Вона демонструє, що при використанні генеративного ІІІ частка часу на механічний пошук та структурування тексту зменшується з 75% до 35%. Проте, студент змушений перерозподілити цей час на аналіз достовірності інформації та критичної верифікації (з 5% до 35%). Це необхідно для того, щоб не стати жертвою так званих «галюцинацій» ІІІ — здатності генерувати правдоподібні але повністю вигадані факти, статистику чи неіснуючі закони [1]. На жаль, як показує практика більшість здобувачів освіти ігнорують цей етап [3].

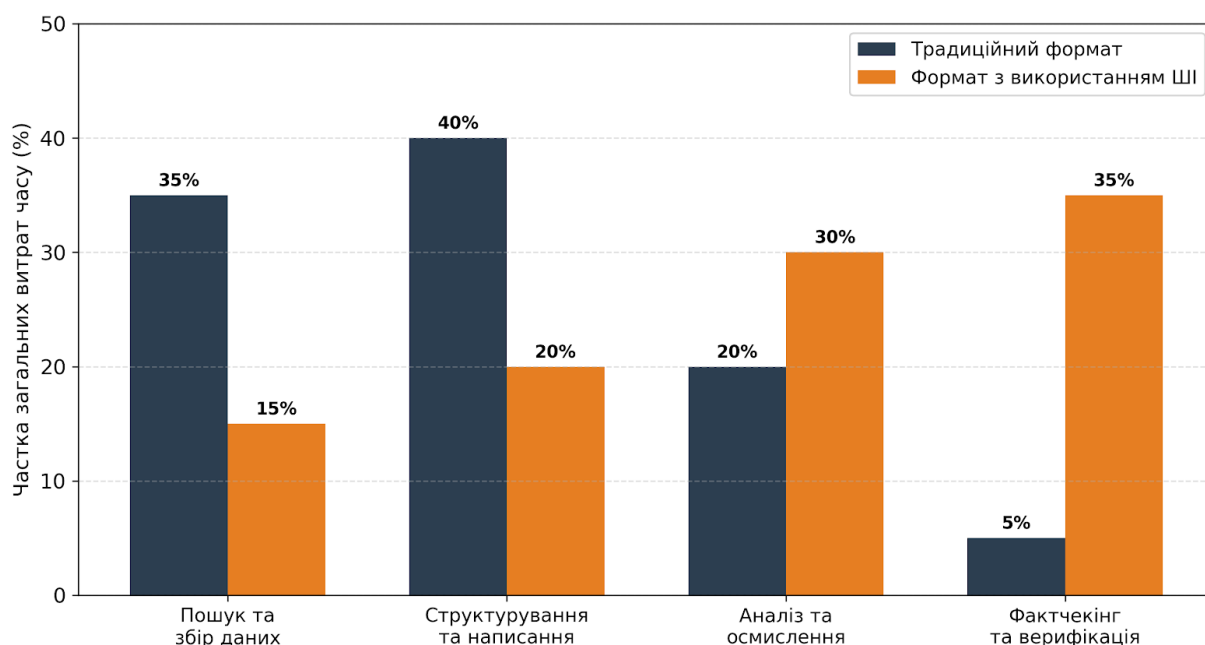

Рисунок 1 – Теоретична модель перерозподілу навчального часу студента (на основі положень про «когнітивне розвантаження» [1; 3])

Джерело: розроблено автором

Окремим важливим викликом є і питання академічної етики. Дослідники вказують, що непідконтрольне використання ШІ розмиває межі доброчесності [3]. Оскільки неймережі генерують технічно унікальні тексти, вони легко уникають стандартні антиплагіатні перевірки. Але фактично це залишається обманом, тому що текст не є результатом самостійної роботи.

Проте, з іншого боку, було б неправильно повністю відмовлятися від цих новітніх інструментів в освітньому процесі. Штучний інтелект має великий потенціал для того, щоб підтримувати навчання, наприклад, створюючи індивідуальні умови для підготовки [2]. Завдяки цьому можна самостійно працювати над складними економічними темами асинхронно, що є особливо актуальним в умовах воєнного стану. Основною умовою для такого підходу залишається збереження так званої «людської суб'єктності» (human agency). Важливо, щоб студент не перекладав на неймережу саме мислення чи аналіз інформації. Штучний інтелект має бути лише технічним помічником. А ось

повна відповідальність за зміст і за коректність зроблених висновків (human accountability) повністю повинна лягати на людину [1].

Як показує представлений алгоритм (Табл. 1), використання нейромереж не означає автоматичного заміщення інтелектуальної праці. Кожен етап роботи вимагає участі людини, від правильного формулювання плану до повної перевірки результатів на достовірність.

Таблиця 1 – Алгоритм взаємодії студента з генеративним ШІ (на основі збереження «людської суб'єктності»)

Етап роботи	Дія ШІ (Технічний помічник)	Дія студента (Людська суб'єктність)	Результат
1. Робота з даними	Швидка обробка інформації та збирання даних, статистики.	Формулювання складного аналітичного завдання, збереження самостійного мислення.	План дослідження
2. Структурування	Технічна генерація логічної відповіді та унікального тексту.	Недопущення «когнітивного розвантаження», аналіз достовірності.	Робочий матеріал
3. Перевірка	Генерація можливих «галюцинацій» та вигаданих фактів.	Критична верифікація даних, перевірка на дотримання академічної етики.	Достовірна інформація
4. Фінал	—	Human accountability: повна відповідальність за зміст та коректність висновків.	Готова робота

Джерело: розроблено автором [1; 2; 3; 4]

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що використання штучного інтелекту в роботі студента — це перехід до нової моделі навчання. Аналіз того, як змінюється розподіл часу та як взаємодіють системи (Рис. 1, Табл. 1), підтверджує, що автоматизація рутинних завдань стає ефективною лише тоді, коли студент уважно контролює кінцевий результат. Такий підхід

повністю відповідає ідеї Індустрії 5.0, яку детально вивчають науковці Запорізького національного університету (об'єднання людини та технологій має, навпаки, розширити можливості людського інтелекту) [4].

Нейромережі відкривають нові перспективи для самостійної підготовки, особливо в умовах асинхронного навчання. Проте, повна відповідальність за зміст та етичність зроблених висновків завжди належить студенту [2]. Тільки за умови такого використання ІІІ справді сприятиме розвитку професійних навичок.

Список використаних джерел

1. Guidance for generative AI in education and research. Paris : UNESCO, 2023. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693> (дата звернення: 23.04.2026).
2. Бруяка А. В., Коваленко В. В., Мар'єнко М. В., Семеріков С. О., Шишкіна М. П. Використання генеративного штучного інтелекту для підтримування навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти : аналітичні матеріали. Київ : ІЦО НАПН України, 2026. URL: <https://lnk.ua/n87NFYrXJ> (дата звернення: 23.04.2026).
3. Гришко В. І., Киричук Б. С. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. Вип. 85. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/315404/306190> (дата звернення: 24.04.2026).
4. Штучний інтелект і цифрові технології в трансформації економіки України у період війни та повоєнного відновлення : колективна монографія. Запоріжжя : Вид-во ЗНУ, 2025. URL: https://ebooks.znu.edu.ua/index.php?action=url/view&url_id=51615 (дата звернення: 24.04.2026).

МАКАРЕНКО О. І.,
доцент, к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики,
МОРОЗ А. Ю.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Міжнародна економіка»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ВЕБТЕХНОЛОГІЙ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Вебтехнології — це сукупність методів, програмних і технічних засобів, інтегрованих для ефективного створення, обробки та поширення вебресурсів у вебпросторі, такому як Інтернет. Вони включають мови розмітки (HTML), стилізації (CSS), програмування (JavaScript) та протоколи, що забезпечують інтерактивність сайтів і додатків. У тексті вебтехнології можуть бути позначені наступними словами: онлайн-інструменти, інтернет-технології та вебплатформи.

Вебтехнології відіграють ключову роль у трансформації дистанційного навчання, забезпечуючи гнучкість, доступність та інтерактивність освітнього процесу.

Онлайн-інструменти для дистанційного навчання класифікуються за кількома критеріями, включаючи тип взаємодії, синхронність та функціональне призначення. Згідно з класичними підходами, такими як модель Мура, вони поділяються на три основні групи: learner-content (взаємодія учня з контентом), learner-instructor (з викладачем) та learner-learner (між учнями), де статичні ресурси на кшталт PDF чи відео контрастують з динамічними, як онлайн-тести [1]. Сучасні класифікації, наприклад, від UDL System, виділяють презентаційні технології (електронні тексти, мультимедіа, віртуальна реальність), засоби доставки (інтернет, CD/DVD, телеконференції) та взаємодії (електронна пошта, групові мережі).

У контексті інтернет-технологій акцент робиться на мережевих рішеннях: асинхронні (форуми, системи управління навчанням (LMS) як Moodle з

плагінами для самостійного темпу) та синхронні (відеоконференції Zoom чи WebRTC). Методична класифікація охоплює рівні від початкової освіти (ігрові шаблони Wordwall) до післядипломної (проектні курси в Canvas), програмні (WebCT, FirstClass), технічні (сервери, ПК) та організаційні (нормативні стандарти). Змішані моделі поєднують ці типи, як у Google Classroom для проєктної роботи чи Kahoot для вікторин, забезпечуючи гібридність.

Серед провідних вебплатформ виділяються LMS-системи, які інтегрують класифіковані технології. Moodle вирізняється високою кастомізацією та плагінами для аналітики, ідеальна для великих університетів з відкритим кодом, але вимагає технічних навичок. Canvas балансує простоту з педагогічними інструментами, як Mastery Paths для персоналізації, підтримуючи мультимедіа та форуми, що робить її придатною для змішаного навчання.

Google Classroom забезпечує безкоштовний доступ, інтеграцію з Google Workspace для завдань та реального часу, але обмежена в глибокій аналітиці. Додаткові засоби, як Classtime чи Kahoot, фокусуються на гейміфікації та тестуванні, інтегруючись у LMS для підвищення залученості. У 2026 році Litmos лідирує в корпоративному сегменті з SCORM-сумісністю та мобільністю, тоді як Thinkific підходить для курсів з продажами [2].

Оцінка ефективності вебтехнологій базується на багатовимірних критеріях: контент (точність, структура), залученість (інтерактивність, форуми), зворотний зв'язок (тести, аналітика), доступність (мобільність, інклюзивність) та ROI (завершення курсів). Ключові метрики включають відсоток завершення курсу, залученість, тобто кількість часу проведеного на платформі студентом, взаємодію з викладачами, результати навчання (оцінки, NPS) та за результатами опитування можна оцінити задоволеність студентів та викладачів технологією забезпечення освітнього процесу. Якість матеріалів оцінюється за відповідністю стандартам, а інструменти – за використанням комунікації та тестів.

Порівнюючи онлайн з традиційним навчанням, враховуючи гнучкість та бар'єри, як відсутність мережі прямого з'єднання, успішні платформи досягають

80%+ завершення та 70% задоволеності, з приладами на кшталт Google Analytics чи вбудованою LMS-аналітикою [3].

Порівняльний аналіз найпопулярніших вебплатформ для дистанційного навчання представлено в табл. 1.

За результатами порівняльного аналізу, зроблено висновок, що Moodle має перевагу в аспекті гнучкості, але складна для новачків; Canvas виграє в UX (user experience – користувацькому досвіді) та персоналізації. Google Classroom проста, але обмежена масштабуванням.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз платформ

Платформа	Кастомізація	Аналітика	Підходить для
Moodle	Висока (плагіни)	Хороша, кастомна	Університетів
Canvas	Середня	Хороша	Змішаного навчання
Google Classroom	Низька	Базова	Шкіл
Litmos	Обмежена	Стандартна	Корпоратив

Джерело: складено автором самостійно за даними [4].

Платформи для синхронного навчання дозволяють проводити заняття в реальному часі, забезпечуючи живу взаємодію між викладачем та учнями через відеоконференції, чати та спільні дошки. Вони ідеально підходять для дискусій, лекцій та групової роботи, де негайний зворотний зв'язок є ключовим.

Zoom є однією з найпоширеніших платформ для синхронного e-learning, що підтримує великі групи учасників, запис уроків, breakout rooms для підгруп та інтеграцію з дошками. Вона використовується для живих лекцій та семінарів, де викладач може демонструвати екран та проводити опитування в реальному часі.

Microsoft Teams пропонує комплексне рішення з відеодзвінками, каналами для класів, спільним редагуванням документів у реальному часі та інтеграцією з Office 365, що робить її зручною для шкільних та університетських груп. Платформа підходить для синхронних занять з чатами та завданням завдань під час уроку.

Google Meet інтегрується з Google Classroom, дозволяючи проводити безкоштовні відеоконференції з демонстрацією екрану, субтитрами та

обмеженням на 100 учасників, ідеально для шкільного рівня. Вона забезпечує просту організацію уроків без додаткових налаштувань.

BigBlueButton – відкрита платформа, спеціально розроблена для освіти, з функціями інтерактивної дошки, опитувань, групових кімнат та моніторингу уваги учнів, часто вбудована в Moodle. Вона оптимізує синхронне навчання для LMS-систем.

Jitsi Meet надає безкоштовні, безлімітні відеоконференції без реєстрації, з підтримкою чатів та екрану, що робить її альтернативою для невеликих груп у реальному часі.

У Запорізькому національному університеті (ЗНУ) в останні роки навчання відбувається в змішаному форматі (очно та дистанційно), базовим є дистанційний режим з опцією переходу на офлайн, залежно від безпекової ситуації. Очний формат зберігає традиційну освіту в аудиторіях на практичних та лабораторних заняттях, тоді як дистанційний фокусується на гнучкості через Moodle та Zoom, що дозволяє студентам працювати віддалено без втрати якості.

ЗНУ використовує Moodle як ключову вебтехнологію для дистанційного навчання, що автоматизує управління процесом, самостійну роботу студентів та розміщення електронних курсів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в Запорізькому національному університеті» основною системою реалізації психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, включаючи контроль результатів навчання та підсумкову атестацію є СЕЗН ЗНУ – Moodle [5]. Ця платформа підтримує синхронний та асинхронний режими, електронні курси для самостійної роботи, контроль результатів та дистанційне навчання. Додатково згадується Zoom для синхронних занять, конференц-зв'язку та живих трансляцій, як у коледжі ЗНУ під час пандемії чи для вступних курсів «Вступник-2026» [6]. Змішаний формат включає дистанційний базовий режим з можливістю офлайн для заочників залежно від безпекових умов.

Динаміка дистанційної освіти змінюється від кризового впровадження у 2020 році (Zoom для лекцій та завдань через COVID-19, з невизначеністю

повернення до очного) до змішаного формату в останні роки. З 2020-го року акцент змістився з екстреної адаптації на інтеграцію Moodle для повноцінних курсів, з фокусом на безпеку студентів.

Вебтехнології забезпечують доступність (цілодобово, мобільно), персоналізацію та масштабованість, знижуючи витрати на 30-50% порівняно з традиційним. Гейміфікація та VR підвищують мотивацію, а аналітика дозволяє коригувати контент у реальному часі. Однак виклики включають цифровий розрив (доступ до інтернету), знижену залученість без мережі прямого з'єднання та проблеми ідентифікації. Безпека даних та підготовка викладачів критичні; принципи як людяність та мобільність забезпечують інтеграцію.

У 2026 році світові тренди охоплюють AI для адаптивного навчання, VR/AR для імерсії та інтеграцію з TikTok-подібними платформами для реалізації освітнього процесу. Прогнози вказують на зростання ринку до \$400 млрд, з фокусом на гібридні моделі та метрики як час до компетентності. В Україні дистанційна освіта покриває близько третини професійного навчання, з акцентом на стандартизацію. Ефективність зростатиме через 5G та поліпшення систем обчислення, але вимагатиме інвестицій у цифрову грамотність [7].

Подальшого розвитку дистанційного навчання в ЗНУ можна досягти, покращенням наповнення навчальними матеріалами курсів в системі Moodle шляхом створення якісних мультимедійних матеріалів (відео, інтерактивні симуляції) та автоматизованого зворотного зв'язку через тести з миттєвими поясненнями, що підвищить рівень знань і зменшить обурення студентів від «низькоякісного контенту». Інтеграція Zoom з функціями breakout rooms та записами для гнучкості, а також соціальні мережі (Telegram-канали) для неформального спілкування, можуть стати корисними для студентів. Забезпечення стабільного інтернету та доступності матеріалів офлайн, що є ключовим чинником комфорту для здобувачів.

Перехід до гібридного формату, де лекції проводяться в асинхронному режимі в Moodle, а практичні заняття – в синхронному формі з дискусіями, адаптуючи освітній графік під сутність дистанційності, а не «під традиційне

навчання». Введення гейміфікації та психологічної підтримки сприяє боротьбі з ізоляцією освітян, що актуально для ЗНУ з його змішаним підходом до навчання. Підвищення кваліфікації викладачів щодо створення курсів через тренінги з Moodle та Zoom, з акцентом на мотивації студентів. І наостанок, проведення регулярних опитувань в ЗНУ для моніторингу, з фокусом на гнучкість та технологічність як стратегічні пріоритети.

Список використаних джерел

1. Open and Distance Education/Classifying Technologies in Open and Distance Education.

URL: https://en.wikibooks.org/wiki/Open_and_Distance_Education/Classifying_Technologies_in_Open_and_Distance_Education (дата звернення: 06.03.2026).

2. LMS Comparison 2026: Choose the Best LMS for Your Organization.

URL: <https://raccoongang.com/blog/lms-comparison-what-lms-suits-your-needs-best/#:~:text=SMB%20corporate%20training> (дата звернення: 06.03.2026).

3. Що таке LMS та як підібрати LMS-систему для навчання у 2025 році.

URL: <https://academyocean.com/ua/blog/post/shho-take-lms-sistema-povnii-gid-po-viboru-platformi-dlya-navcannya-u-2025-roci-1> (дата звернення: 07.03.2026).

4. Comparative Study between Moodle, Canvas and Google Classroom.

URL: <https://rsisinternational.org/journals/ijriss/articles/comparative-study-between-moodle-canvas-and-google-classroom/> (дата звернення: 08.03.2026).

5. Положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в Запорізькому національному університеті. 2025.

URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_organ_zats_yu_op_na_zasadakh_dist_navch.pdf (дата звернення: 11.03.2026).

6. ЗНУ запрошує абітурієнтів долучитись до «Вступника-2026». *Запорізький національний університет.* URL: https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=60880&lang=ukr&news_code=znu-zaproshu---vipuschnikiv-2025-doluchitis-do-virtualnoyi-platformi (дата звернення: 12.03.2026).

7. Global eLearning market soon worth \$ 375 billion US dollars?
URL: <https://www.elearning-journal.com/2020/11/global-elearning-market-4/> (дата звернення: 28.03.2026).

ПЕТРОВА Е. М.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Облік і аудит»,
керівник – ПУШКАРЬ І. В.,
к. н. держ. упр., професор кафедри обліку та оподаткування

ВІД «ТРЕБА» ДО «ХОЧУ»: НОВА ФІЛОСОФІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВОЄННИЙ ЧАС

У сучасних умовах воєнного стану освітній процес зазнав суттєвих трансформацій, що особливо відчутно в організації самостійної роботи студентів (далі СРС). Для здобувачів освіти за спеціальністю «Облік і аудит» СРС перестає бути лише формою закріплення теоретичних знань і набуває ознак комплексного інструменту формування професійної автономності, відповідальності та здатності приймати рішення в умовах невизначеності.

Для багатьох навчання стало не просто питанням інтелектуальної діяльності, а й організацією нового способу життя, де важливо встигати виконувати академічні завдання, при цьому не забуваючи про безпеку та психоемоційний стан [1, с. 21].

Фактично, самостійна робота трансформується у модель професійної поведінки майбутнього бухгалтера чи аудитора, діяльність якого за своєю природою передбачає високий рівень самоконтролю, аналітичного мислення та роботи в умовах обмежених ресурсів і часу.

1. Трансформація СРС в умовах війни.

Трансформація традиційного освітнього процесу зумовлена впливом низки системних обмежень, які доцільно класифікувати як ключові дефіцити:

▪ Дефіцит енергії та безпеки:

Періодичні відключення електроенергії та повітряні тривоги істотно порушують безперервність навчального процесу, що унеможлиблює дотримання стандартних освітніх графіків. У таких умовах студенти змушені адаптувати свою навчальну діяльність до доступності ресурсів, що формує навички так званого «енергетичного тайм-менеджменту». Для майбутніх фахівців з обліку і аудиту це корелює з умінням працювати в умовах ресурсних обмежень, що є характерним для професійної діяльності, зокрема під час закриття звітних періодів або проведення аудиторських процедур у стислі терміни.

▪ Дефіцит уваги та підвищений психологічний тиск:

Хронічний стрес, інформаційне перевантаження та постійний вплив новинного середовища негативно впливають на когнітивні функції студентів, знижуючи здатність до концентрації та аналітичного опрацювання інформації. У контексті підготовки фахівців з обліку і аудиту це створює додаткові виклики, оскільки їхня професійна діяльність безпосередньо пов'язана з обробкою значних обсягів інформації, виявленням помилок та оцінкою ризиків.

▪ Цифровий розрив та обмеження комунікаційної взаємодії:

Нестабільний доступ до мережі Інтернет та обмежені можливості offline-комунікації ускладнюють доступ до навчальних матеріалів і знижують ефективність взаємодії між учасниками освітнього процесу. Це особливо критично для спеціальності «Облік і оподаткування», де важливу роль відіграє обговорення практичних кейсів, аналіз фінансової інформації та формування професійного судження.

Висновок: в умовах сучасних викликів СРС трансформується з допоміжного елементу навчання у ключовий механізм формування професійних компетентностей, зокрема здатності до автономної діяльності, критичного мислення та адаптації до нестабільного зовнішнього середовища.

2. Трансформація мотивації студентів: від зовнішнього обов'язку до внутрішньої професійної потреби.

Умови воєнного стану суттєво вплинули на мотиваційну складову

освітнього процесу, зокрема на характер і зміст СРС. Традиційна модель мотивації, що базувалася переважно на зовнішніх стимулах (оцінювання, контроль, академічні вимоги), поступово трансформується у внутрішню вмотивовану діяльність, орієнтовану на усвідомлену професійну реалізацію.

Для здобувачів освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування» така трансформація має особливе значення, оскільки їхня майбутня професійна діяльність передбачає високий рівень відповідальності, самостійності у прийнятті рішень та етичної стійкості.

В умовах війни навчання набуває нових функціональних характеристик і розглядається не лише як процес здобуття знань, а як форма інтелектуального спротиву та інструмент збереження професійного потенціалу країни.

- Освіта як стратегічна інвестиція.

Навчальна діяльність починає сприйматися студентами як довгострокове вкладення у власний людський капітал та майбутню відбудову економіки держави. Для майбутніх фахівців з обліку і аудиту це означає усвідомлення значущості знань у сфері фінансової звітності, оподаткування, контролю та аудиту як базових елементів забезпечення прозорості бізнесу та ефективного функціонування економічної системи.

- Формування суб'єктності та професійної ідентичності:

Знання та компетентності стають ключовим нематеріальним активом, який не піддається фізичному знищенню та забезпечує стійкість особистості у кризових умовах. У цьому контексті самостійна робота виступає механізмом формування професійного судження, що є критично важливим для діяльності бухгалтера та аудитора, зокрема при оцінці фінансових ризиків, достовірності інформації та прийнятті управлінських рішень.

- Навчання як інструмент стабілізації та психологічної рівноваги.

Структурований освітній процес виконує функцію «якоря», що дозволяє студентам зберігати відчуття стабільності та контролю в умовах підвищеної невизначеності. Регулярне виконання завдань, робота з навчальними матеріалами та досягнення проміжних результатів формують відчуття поступу

та сприяють зниженню рівня тривожності. Для спеціальності «Облік і оподаткування» це додатково формує навички дисциплінованості, послідовності та системності мислення.

Висновок: зміна мотиваційної парадигми СРС від «треба» до «хочу» свідчить про формування нової якості освітнього процесу, в якій домінує внутрішня мотивація, професійна свідомість та орієнтація на довгострокові результати.

3. Інструменти забезпечення автономності самостійної роботи та адаптивні освітні практики

В умовах нестабільності та обмеженого доступу до ресурсів особливого значення набуває здатність студентів до організації ефективної самостійної роботи із застосуванням адаптивних інструментів та індивідуальних освітніх стратегій. Для здобувачів спеціальності «Облік і оподаткування» це не лише спосіб підтримання безперервності навчання, але й практична апробація навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності, зокрема в частині організації робочого процесу, управління інформацією та взаємодії в професійному середовищі.

Сформовані студентами підходи до організації навчання можуть бути систематизовані як інструменти автономізації освітнього процесу:

- Асинхронність навчання та використання цифрових платформ.

Активне використання систем управління навчанням (LMS), зокрема MOODLE та Google Classroom, забезпечує доступ до навчальних матеріалів у режимі 24/7 та дозволяє студентам самостійно регулювати темп опанування дисциплін. У контексті підготовки фахівців з обліку і аудиту це формує навички роботи з цифровими середовищами, які є аналогом сучасних інформаційних систем бухгалтерського обліку, електронного документообігу та аудиторських платформ, що використовуються для документування процедур і зберігання доказової бази.

- Мікронавчання як інструмент підвищення ефективності засвоєння знань.

Поділ складних тем на короткі логічно завершені блоки тривалістю 15-20

хвилин дозволяє підвищити концентрацію уваги та адаптувати навчання до переривчастого режиму роботи, що особливо актуально в умовах нестабільності освітнього процесу.

- Забезпечення автономності через offline-доступ до інформації.

Попереднє завантаження навчальних матеріалів, нормативних документів та методичних рекомендацій дозволяє студентам продовжувати навчання незалежно від наявності інтернет-з'єднання. Для майбутніх бухгалтерів та аудиторів це формує навички роботи з нормативною базою в умовах обмеженого доступу до інформаційних ресурсів, що є важливим під час виконання професійних завдань у кризових або польових умовах.

- Peer-to-peer взаємодія як елемент формування професійного середовища.

Організація груп взаємодопомоги у цифрових месенджерах сприяє обміну знаннями, колективному вирішенню завдань та кращому розумінню складних тем. Така форма взаємодії є прообразом професійної комунікації в аудиторських групах, де важливу роль відіграє командна робота, обговорення результатів перевірок та узгодження професійних суджень.

Висновок, використання адаптивних інструментів та індивідуальних стратегій навчання забезпечує не лише підтримання якості знань у складних умовах, але й сприяє формуванню ключових професійних компетентностей майбутніх фахівців з обліку і аудиту, зокрема автономності, цифрової грамотності, структурованого мислення та здатності до ефективної комунікації.

4. Самоменеджмент та психоемоційна стійкість як складові професійної підготовки.

В умовах воєнного стану ефективність СРС значною мірою залежить не лише від доступу до ресурсів, але й від рівня сформованості навичок самоменеджменту та здатності підтримувати психоемоційну стійкість. Для здобувачів спеціальності «Облік і оподаткування» ці компетентності набувають особливого значення, оскільки їх майбутня професійна діяльність пов'язана з високим рівнем відповідальності, роботою в умовах часових обмежень та необхідністю збереження об'єктивності професійного судження.

Самоменеджмент у цьому контексті виступає не лише інструментом організації навчання, а й важливою складовою формування професійної культури майбутнього фахівця.

Здатність ефективно організовувати власний час і адаптуватися до нових умов є не лише важливим елементом навчального процесу, а й ключовою навичкою забезпечення психоемоційної стійкості та функціонування особистості в умовах невизначеності [2, с. 131].

- Гнучкий тайм-менеджмент як адаптивна модель організації діяльності.

Використання методів короткострокового планування, зокрема техніки «Pomodoro», а також підходу «пріоритезації складних завдань» (виконання найбільш ресурсоємних завдань у періоди максимальної продуктивності), дозволяє ефективно використовувати обмежені часові та енергетичні ресурси. Для майбутніх бухгалтерів та аудиторів це є практичною основою для організації роботи у пікові періоди, зокрема під час складання фінансової звітності або виконання аудиторських процедур у межах жорстких дедлайнів.

- Інформаційна дисципліна як умова збереження когнітивного ресурсу.

Обмеження неконтрольованого споживання інформації, зокрема новинного контенту, сприяє зниженню рівня емоційного навантаження та підвищенню здатності до концентрації. У професійній площині це корелює з принципом об'єктивності та професійного скептицизму аудитора, який передбачає критичну оцінку інформації, уникнення упередженості та здатність фокусуватися на релевантних даних під час прийняття рішень.

- Відновлення ресурсів як необхідна умова ефективної діяльності.

Усвідомлення важливості відпочинку як складової продуктивності дозволяє підтримувати стабільний рівень когнітивної активності та запобігати професійному вигоранню. Для фахівців з обліку і аудиту це має принципове значення, оскільки перевтома та психологічне виснаження можуть призводити до помилок у розрахунках, зниження якості аналізу та викривлення професійного судження.

Висновок: розвиток навичок самоменеджменту та підтримання

психоемоційного балансу є невід'ємною складовою підготовки конкурентоспроможних фахівців з обліку і аудиту, здатних ефективно функціонувати в умовах невизначеності, зберігаючи при цьому якість професійної діяльності та відповідність етичним стандартам.

5. Напрями удосконалення взаємодії в освітньому процесі.

В умовах підвищеної невизначеності ефективність освітнього процесу значною мірою залежить від рівня адаптивності взаємодії між викладачем і студентом. Для підготовки фахівців за спеціальністю «Облік і оподаткування» це має особливе значення, оскільки якість освітньої комунікації безпосередньо впливає на формування професійного мислення, здатності до аналізу та прийняття обґрунтованих рішень.

Сучасний освітній процес формує запит не лише на академічну вимогливість, але й на гнучкість, зрозумілість та практичну орієнтованість навчання. У цьому контексті доцільно виділити такі напрями удосконалення взаємодії:

- Гнучкість у плануванні та дотриманні дедлайнів.

Запровадження диференційованих строків виконання завдань («м'які» та «жорсткі» дедлайни) з урахуванням об'єктивних обставин (енергетичні обмеження, безпекова ситуація) дозволяє забезпечити баланс між академічною дисципліною та реальними можливостями студентів. Такий підхід водночас формує відповідальність і навички управління часом, що є критично важливими у професійній діяльності бухгалтера та аудитора, де дотримання строків поєднується з необхідністю забезпечення якості результатів.

- Розвиток якісного зворотного зв'язку та асинхронної комунікації.

Надання змістовного фідбеку (коментарів, пояснень, узагальнених відповідей у форматі FAQ) сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу та формуванню аналітичного мислення. У підготовці фахівців з обліку і аудиту це відповідає практиці професійного наставництва, де обговорення помилок, аргументація рішень та інтерпретація результатів є невід'ємною частиною формування професійного судження.

- Орієнтація на якість навчальних результатів.

Перехід від кількісного підходу до виконання завдань до якісного (виконання меншої кількості, але більш змістовних і практико-орієнтованих завдань) дозволяє підвищити рівень засвоєння матеріалу та розвинути здатність до комплексного аналізу. Для спеціальності «Облік і оподаткування» це означає акцент на розв'язанні кейсів, аналізі фінансової інформації, оцінці ризиків та формуванні обґрунтованих висновків, що максимально наближено до реальної професійної діяльності.

Висновок: удосконалення взаємодії в освітньому процесі забезпечує підвищення ефективності СРС та сприяє формуванню професійних компетентностей, необхідних для майбутньої діяльності у сфері обліку і аудиту.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що в умовах воєнного стану СРС трансформується у ключовий елемент формування нової інтегральної компетенції – професійної автономності в умовах невизначеності. Для студентів спеціальності «Облік і оподаткування» це проявляється у здатності ефективно організовувати власну діяльність, працювати з інформацією в умовах обмежених ресурсів, зберігати об'єктивність мислення та приймати обґрунтовані рішення під впливом зовнішніх викликів. Навчання в таких умовах набуває ширшого змісту – воно виступає не лише освітнім процесом, але й елементом інтелектуальної стійкості та внеском у забезпечення економічної стабільності держави.

Навчаємося попри все, оскільки знання є ключовим ресурсом професійної діяльності та чинником стійкості економіки країни.

Список використаних джерел

1. Тамаркіна О. Л. Самостійна робота студентів ВЗО в умовах дистанційного навчання. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка : науковий журнал. Дрогобич : Державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2020. № 34. С. 228-232.

2. Березяк К. М., Накорчевська О.П., Васильєва О.А. Психологічні особливості адаптації студентів до навчання в умовах війни. Перспективи та інновації науки. 2022. № 10(15). С. 401-411.

ТАРЯНИК М. О.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Міжнародна економіка»
керівник – КАЛІНІЧЕНКО З. Д.,
доцент, к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Враховуючи складне сьогодення України, сучасна система вищої освіти перебуває у стані активної трансформації, яка зумовлена одразу кількома факторами, а саме: глобальною цифровізацією суспільства, реформуванням освітнього процесу та складними умовами функціонування держави в період воєнного стану. Усі ці чинники суттєво впливають на організацію навчання студентів, а особливо самостійної роботи, яка сьогодні набуває провідного значення у структурі освітнього процесу.

Самостійне опрацювання студентами освітніх матеріалів залишається допоміжним елементом у навчанні, який спрямований на закріплення лекційного матеріалу та виконання індивідуальних завдань. Однак в умовах дистанційного або змішаного навчання, роль самостійної роботи студентів значно зросла. Сьогодні вона фактично перетворюється на основний механізм здобуття знань, розвитку професійних компетентностей, а також формування навичок самонавчання, що є критично важливим для сучасних висококваліфікованих фахівців.

Цифровізація залишається передовим трендом, тому діджиталізація

освітнього процесу є чинником змін в сучасних умовах. Вона передбачає широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі етапи навчання: від викладення матеріалу до контролю знань і організації самостійної роботи. Використання цифрових інструментів дозволяє зробити навчання більш гнучким, доступним і адаптивним до умов сучасності.

Війна ставить перед нами багато викликів, і найголовнішими з них є забезпечення безпеки під час навчання, саме тому в період воєнного стану цифрові технології стали фактично необхідною умовою безперервності освіти. Значна частина студентів і викладачів змушена працювати у дистанційному форматі, що призвело до активного використання спеціалізованих платформ, а саме Learning Management Systems (LMS), що забезпечують системну організацію, управління та моніторинг навчання в онлайн-режимі або більш гібридному форматі. Сучасні LMS-платформи (такі як Moodle, Google Classroom, Canvas, Blackboard) виконують низку важливих функцій: від розміщення навчальних матеріалів, створення індивідуальних курсів і проведення оцінювання до комунікації між викладачем і здобувачами освіти, аналітики прогресу та формування зворотного зв'язку [1, ст. 10].

Загалом перевагою використання цих платформ є зростання самоорганізації навчального процесу студентів, бо студенти отримують цілодобовий доступ до всіх завдань та навчальних матеріалів, а викладач отримує гнучкий контроль за всіма процесами [1, ст. 10]. Завдяки цьому студенти отримують можливість працювати зі всіма навчальними матеріалами відповідно до їх індивідуальних потреб та на їх власний розсуд. Для прикладу, якщо студенту потрібно для запам'ятовування декілька разів перечитати матеріал або час від часу його повторювати. В свою чергу викладач також може корегувати навчання відповідно до індивідуальностей кожного студента. Також студенти можуть використовувати всі або лише частину інтерактивних можливостей платформ, а за потреби організувати спільну роботу з іншими студентами [2, ст. 232]. Такі підходи сприяють підвищенню мотивації студентів, розвитку критичного мислення та формуванню навичок командної роботи. Тому гнучкість

є однією з ключових переваг діджиталізації самостійної роботи. Це особливо важливо в умовах воєнного стану, коли навчальний процес часто порушується через повітряні тривоги, перебої з електропостачанням або інші форс-мажорні обставини.

Окремо варто відзначити роль електронних ресурсів і відкритих освітніх платформ. Студенти отримали доступ до значно ширшого обсягу інформації, ніж у традиційній аудиторній системі. Це включає електронні бібліотеки, наукові бази даних, відео лекції, інтерактивні курси та інші ресурси, що дозволяють глибше опановувати навчальний матеріал. Також використання інтерактивних освітніх інструментів підвищує рівень засвоєння матеріалу та забезпечує ефект занурення в навчальну ситуацію. Наприклад, платформи Kahoot!, Quizizz або Mentimeter дозволяють у режимі реального часу проводити тести і опитування. В свою чергу, інструменти Edpuzzle або TED-Ed дають можливість вчителю інтегрувати запитання безпосередньо в ході відео уроку, що дозволяє поєднувати перегляд і перевірку розуміння матеріалу [1, ст. 11].

Проте варто зазначити, що діджиталізація має і низку недоліків. В першу чергу, це проблема зниження навчальної мотивації у частини студентів. Відсутність постійного безпосереднього контролю з боку викладача може призводити до зволікання з виконанням завдань та зниження якості навчання. Важливим в викликом війни є психологічний стан учасників освітнього процесу, бо перебування в стресових умовах знижує мотивацію, впливає на успішність. У таких умовах особливо важливою стає роль викладача, який повинен не лише надавати навчальні матеріали, але й забезпечувати підтримку студентів, чітку структуру завдань і регулярний зворотний зв'язок. Це дозволяє підвищити рівень залученості студентів та підтримувати їхню мотивацію [3, ст. 66].

Не менш важливою проблемою є недостатній рівень самодисципліни. Дистанційний формат вимагає від студента високого рівня організованості та відповідальності, однак не всі здатні ефективно планувати власний час. Окремо слід виділити проблему інформаційного перевантаження. Велика кількість цифрових ресурсів і завдань іноді ускладнює процес навчання, створюючи

відчуття надлишку інформації. Це може призводити до зниження концентрації уваги та загальної продуктивності, що разом із психологічним виснаженням буде тільки ускладнювати процеси. Для підвищення ефективності самостійної роботи доцільно використовувати комплексний підхід до її організації. Включаючи чітке планування навчальних завдань, їх поступове ускладнення, а також використання практико орієнтованих завдань, які дозволяють пов'язати теоретичні знання з реальними ситуаціями. Зокрема, доцільним є залучення кейсів, ситуаційних задач, мініпроектів та аналітичних завдань, що моделюють реальні економічні процеси. Це дозволяє не лише закріпити теоретичні знання, але й сформуванати навички їх практичного застосування, самостійного аналізу та прийняття рішень.

Якщо казати про наукову сферу, то через війну вона опинилась в неоднозначній ситуації, з одного боку вона є вкрай вразливою до умов сьогодення, а з іншого боку має стратегічне значення. Велика кількість лабораторій та дослідницьких центрів зазнали втрат або тимчасово припинили свою діяльність, в свою чергу стрімко зростає потреба в наукових розробках, пов'язаних із безпекою, медициною, енергетикою, психологією, соціальною стійкістю та екологічною безпекою. В цих умовах саме заклади вищої освіти мають потенціал стати ключовими рушіями інноваційного розвитку. Реалізація цього потенціалу можлива за умови належної державної підтримки, відновлення та розвитку дослідницької інфраструктури, активної участі у міжнародних наукових програмах, зокрема Horizon Europe, а також впровадження ефективних стимулів до наукової діяльності. Інтеграція науки та освіти на якісно новому рівні є важливою передумовою подолання системних кризових явищ та забезпечення конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти у глобальному науково-освітньому просторі [4, ст. 453].

Перспективи розвитку та подальші недоліки діджиталізації самостійної роботи студентів пов'язані з подальшим впровадженням штучного інтелекту. Технології штучного інтелекту відкривають принципово новий рівень персоналізації навчального процесу, оскільки здатні адаптувати навчальний

контент до індивідуальних особливостей кожного здобувача освіти, зокрема рівня підготовки, темпу засвоєння матеріалу та освітніх потреб. Крім того, ШІ активно використовується для автоматизованого оцінювання результатів навчання, генерації навчальних текстів, створення тестових завдань, а також підтримки освітнього процесу через аналіз поведінкових і емоційних характеристик студентів [1, ст. 15].

Водночас впровадження штучного інтелекту супроводжується і певними ризиками. Серед них варто виділити можливе зниження рівня самостійності студентів, залежність від цифрових інструментів, а також питання академічної доброчесності, зокрема у контексті використання штучного інтелекту для виконання навчальних завдань. А також це стає важким ударом по науковій сфері, бо молоді науковці можуть недобросовісно використовувати технології штучного інтелекту, генеруючі тексти, дослідження або аналітичні матеріали, та подавати їх як власні без належного опрацювання та осмислення. Наслідками таких практик можуть стати зниження якості освіти та наукових досліджень, формальне засвоєння знань, втрата навичок критичного мислення та самостійної роботи. Крім того, це створює ризики порушення принципів академічної доброчесності, що може негативно впливати на репутацію як окремих здобувачів освіти, так і закладів вищої освіти загалом. У довгостроковій перспективі це може призвести до зниження конкурентоспроможності національної науки та освіти на міжнародному рівні. Це обумовлює необхідність розробки нових підходів до організації освітнього процесу, які передбачають нормативне регулювання використання штучного інтелекту, удосконалення систем оцінювання знань та впровадження альтернативних форм контролю, орієнтованих на перевірку аналітичних і практичних навичок здобувачів освіти, які ускладнюють недобросовісне використання цифрових інструментів, зокрема штучного інтелекту.

Саме тому діджиталізація самостійної роботи студентів є об'єктивною та необхідною відповіддю на сучасні виклики. Вона забезпечує безперервність освітнього процесу, розширює доступ до навчальних ресурсів і сприяє

формуванню ключових компетентностей, таких як самостійність, критичне мислення та здатність до самонавчання. Разом з тим, активне впровадження цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, не лише відкриває нові можливості для персоналізації навчання та підвищення його ефективності, але й породжує низку нових викликів. Серед них особливе місце займають проблеми академічної доброчесності, зниження рівня самостійності студентів та ризики формального засвоєння знань. Тому ефективна інтеграція діджиталізації у самостійну роботу студентів можлива лише за умови комплексного підходу, що поєднує технологічні інновації, педагогічну підтримку та дотримання принципів академічної доброчесності, що в цілому сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української освіти та науки.

Список використаних джерел

1. Башуцька О., Нелєпова А., Пиж Н. Діджиталізація освіти як ключовий чинник ефективності сучасного освітнього процесу. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. Т. 20. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1234/1112>.
2. Цифрова трансформація: нові виклики та можливості для економічної освіти / Н. Кукіна та ін. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти : збірник науково-методичних праць ТДАТУ*. 2024. Т. 27. С. 229–234. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/17842>.
3. Трансформація освітнього процесу в умовах воєнного стану: виклики та перспективи / О. Беліков та ін. *Клінічна стоматологія*. 2025. Т. 3. С. 64–68. URL: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/kl-stomat>.
4. Житар М. Трансформація вищої освіти в період війни та післявоєнного відновлення: ризики, виклики та стратегічні орієнтири. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2025. URL: <https://www.journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/549/412>.

ТОНКИХ Т. В.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Облік і аудит»,
керівник – ПУШКАРЬ І. В.,
к. н. держ. упр., професор кафедри обліку та оподаткування

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ОП «ОБЛІК І АУДИТ» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні виклики, зумовлені умовами воєнного стану в Україні, спричинили докорінну трансформацію системи вищої освіти. Для студентів економічного факультету ЗНУ ці зміни позначилися насамперед на зміщенні акцентів в освітньому процесі: від традиційних аудиторних занять до домінування асинхронних форматів та дистанційних технологій. У таких умовах самостійна робота студентів (надалі СРС) перестає бути лише допоміжним елементом засвоєння матеріалу, перетворюючись на базовий фундамент підготовки фахівця.

Майбутній економіст, бухгалтер чи фінансист сьогодні має володіти надзвичайним рівнем адаптивності. Постійні безпекові загрози, нестабільність енергопостачання та обмеженість контакту з викладачем вимагають розвитку навичок автономного навчання, під час якого формуються ключові компетенції: здатність до глибокого аналізу нормативної бази, вміння опрацьовувати статистичні дані та ефективно розподіляти власний час у кризових ситуаціях.

У контексті воєнного стану СРС стає простором для гартування професійної стійкості, забезпечуючи розвиток двох ключових груп навичок.

По-перше, це фахові навички (Hard Skills), зокрема аналітична автономність. Оскільки економічна сфера постійно змінюється, самостійний аналіз постанов НБУ чи змін у ПКУ вчить студента професійно інтерпретувати першоджерела. Робота з цифровими інструментами при виконанні розрахункових робіт поза аудиторією

стимулює опанування програмного забезпечення (MS Excel, статистичні пакети), що імітує реальну професійну діяльність.

По-друге, розвиваються особистісні якості (Soft Skills), серед яких найважливішим є self-management. Здатність організувати навчання під час тривоги формує стресостійкість, а необхідність фільтрувати величезні обсяги даних у мережі розвиває критичне мислення.

Таким чином, СРС виступає «каталізатором» зрілості, готуючи відповідального та автономного фахівця. Ефективність цього процесу в ЗНУ безпосередньо залежить від цифрового середовища, де центральним елементом є система MOODLE. Вона перетворилася на основний методичний навігатор, надаючи доступ до опорних конспектів та вказівок навіть за умов нестабільного зв'язку завдяки можливості попереднього завантаження матеріалів. Окрім зберігання інформації, MOODLE забезпечує інтерактивний самоконтроль через модулі тестування, що привчає студентів до суворого дотримання дедлайнів. Важливою особливістю є також відкритість до інтеграції зовнішніх платформ, як-от Coursera або Prometheus. Поєднання ресурсів ЗНУ з глобальними освітніми трендами дозволяє студентам самостійно поглиблювати знання з ризик-аналізу чи фінансового менеджменту, формуючи індивідуальну освітню траєкторію.

Важливу роль у забезпеченні ефективності самостійної роботи студентів відіграє кафедра обліку і оподаткування ЗНУ. Саме викладачі профільних дисциплін («Фінансовий облік», «Аудит», «Аналіз господарської діяльності»,) формують методичну основу для організації СРС, забезпечуючи студентів структурованими навчальними матеріалами, практичними завданнями та рекомендаціями щодо їх виконання. Значна увага приділяється адаптації навчального контенту до сучасних викликів, зокрема умов воєнного стану, що передбачає поєднання теоретичної підготовки з практикоорієнтованими кейсами. Викладання дисциплін за ОП «Облік і аудит» супроводжується використанням:

- цифрових інструментів – зокрема, MS Excel, Електронний кабінет платника податків, відкриті державні реєстри, ЄДР, портал відкритих даних,

YouControl, Opendatabot);

- сервіси електронного документообігу (Вчасно, Paperless);
- сервісів електронного подання звітності – M.E.Doc, COTA, Taxer;
- програмні рішення для бухгалтерського обліку («ДебетПлюс» MASTER:Бухгалтерія, BookKeeper SaaS, Manager.io, GnuCash, Wave Accounting, ZipBooks, Akaunting);
- аналітичні інструменти – Google Sheets, Power BI Desktop, LibreOffice Calc, Apache OpenOffice Calc;
- платформ дистанційного навчання – MOODLE, Google Classroom, Zoom, Google Meet);
- освітні платформи – Coursera, Prometheus, EDX, FutureLearn);
- сервісів на основі штучного інтелекту для пошуку нормативної інформації, узагальнення матеріалу, підготовки до практичних занять і самоконтролю знань, що сприяє формуванню у студентів професійних компетенцій та навичок самостійної роботи.

Попри переваги цифровізації, існують бар'єри, що потребують уваги: високе психологічне навантаження, проблеми з енергопостачанням та складність самомотивації за відсутності «живого» контролю.

Специфіка економічних дисциплін також вимагає складних роз'яснень, які важко опанувати лише за текстом. Для оптимізації процесу доцільно впроваджувати:

- відеоінструкції (скрінкасти) до типових задач – доцільно передбачити підготовку викладачем дисципліни коротких поетапних відеопояснень виконання практичних завдань у форматі скрінкастів із коментарями (озвученням або текстовими підказками), тривалістю 10–15 хвилин кожне, із демонстрацією процесу розв'язання на конкретних прикладах; такі матеріали мають бути розміщені в MOODLE до відповідного модуля та забезпечувати можливість їх повторного перегляду студентами;
- створювати чіткі «чек-листи» для кожного модуля в MOODLE – має бути забезпечено надання викладачем структурованого переліку дій у вигляді

покрокового списку (чек-листа), який містить: перелік завдань модуля; послідовність їх виконання; короткий опис очікуваного результату для кожного завдання; критерії оцінювання (з розподілом балів); терміни виконання;

- посилання на необхідні навчальні матеріали (лекції, відеоінструкції, додаткові ресурси). Чек-лист має бути оформлений у вигляді окремого документа або інтерактивного елемента в MOODLE та слугувати для студента орієнтиром у процесі виконання самостійної роботи;

- онлайн-консультації – доцільно організовувати у форматі розбору конкретних труднощів, що виникають у студентів під час виконання самостійних завдань, із фокусом на пояснення складних моментів; з урахуванням того, що переважна частина навчальних занять відбувається в онлайн-форматі, потреба в таких консультаціях суттєво зростає; при цьому слід враховувати, що їх проведення, як правило, не передбачене у межах аудиторного навантаження викладача, у зв'язку з чим доцільно передбачити їх у структурі навчального навантаження або визначити окремі організаційні механізми їх реалізації.

- віртуальні робочі групи – має бути передбачена можливість організації спільної роботи студентів над практичними кейсами у межах освітніх платформ (MOODLE, Microsoft Teams, Google Classroom), із розподілом ролей між учасниками та визначенням чітких завдань для кожного; доцільно встановлювати конкретні результати групової роботи (спільні звіти, презентації, розв'язання кейсів), критерії оцінювання та терміни виконання; викладач має здійснювати координацію та періодичний моніторинг діяльності груп, надаючи зворотний зв'язок; така форма організації навчання сприятиме розвитку комунікаційних навичок, командної взаємодії, відповідальності за результат спільної діяльності та частково компенсуватиме дефіцит соціалізації в умовах дистанційного навчання;

- персоналізація навчання – доцільно передбачити можливість індивідуального вибору складності завдань або додаткових матеріалів залежно від рівня підготовки студента; зокрема, варто забезпечити доступ до альтернативних навчальних ресурсів іноземною мовою (переважно

англійською), що дозволить студентам опановувати професійну термінологію, працювати з міжнародними джерелами та підвищувати рівень фахової підготовки; такий підхід сприятиме більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу, розвитку самостійності та формуванню здатності до професійної комунікації в міжнародному середовищі.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що СРС стала фундаментом професійної підготовки в умовах війни. Якість майбутнього фахівця сьогодні визначається його здатністю до автономного пошуку знань та відповідальності. Досвід, здобутий під час асинхронного навчання в ЗНУ, закладає міцну базу для навчання впродовж усього життя (Lifelong Learning), дозволяючи випускникам бути ефективними лідерами в умовах будь-яких глобальних викликів.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію освітнього процесу в Запорізькому національному університеті. URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normativna_basa/polozhennya_pro_organ_zats_yu_osv_tn_ogo_protsesu_u_zapor_z_komu_nats_onal_nomu_un_versitet_pdf.pdf

ХРИСТЕНКО Е. Р.,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Маркетинг»,

керівник – ЛИНЕНКО А. В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління персоналом і маркетингу

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПУ В МАГІСТРАТУРУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ НА ЧЕТВЕРТОМУ КУРСІ БАКАЛАВРАТУ ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗНУ

Дистанційне навчання у Запорізькому національному університеті на сьогодні організоване на високому рівні, що є фундаментом для ефективної підготовки випускників бакалаврату. Навчальний процес базується на

використанні системи Moodle, де викладачі розміщують завдання та методичні матеріали, а також на прямій взаємодії під час занять. Усі теоретичні та практичні пари проводяться з використанням сучасних платформ для відеоконференцій, таких як Zoom та Google Meet. Особливо важливою складовою підготовки на 4 курсі є проведення великої кількості гостьових лекцій із залученням представників бізнесу різних галузей. Така взаємодія дозволяє студентам безпосередньо ставити запитання професіоналам та чітко розуміти, як саме набуті теоретичні знання будуть застосовуватися у їхній майбутній професійній діяльності після вступу до магістратури.

Процес вступу до магістратури у 2025 році вимагає від випускника бакалаврату економічного факультету завчасної організації та чіткого розуміння структури вступних випробувань. Основними етапами оцінювання готовності вступника є складання Єдиного фахового вступного випробування (ЄФВВ) та Єдиного вступного іспиту (ЄВІ).

- ЄФВВ – це спеціалізована форма вступного випробування, яка має на меті оцінити рівень фахової підготовленості вступника з обраної спеціальності.

- ЄВІ – це комплексна форма випробування, що поєднує в собі тест загальної навчальної компетентності (ТЗНК) та тест з іноземної мови (англійської, німецької, французької або іспанської за вибором студента).

Структура та зміст Єдиного вступного іспиту (ЄВІ) включає 33 завдання, які розподілені за двома ключовими компонентами: вербально-аналітичним та логіко-аналітичним.

1. Вербально-аналітичний компонент охоплює завдання з 1 по 18. У завданнях з 1 по 10 студентам пропонуються мікротексти з пронумерованими пропусками, де необхідно відновити початковий зміст, обравши один правильний варіант із чотирьох запропонованих. Завдання з 11 по 18 базуються на аналізі пари текстів, де відповіді мають спиратися виключно на надану в них інформацію.

2. Логіко-аналітичний компонент складається із завдань з 19 по 33, кожне з яких має одну правильну відповідь. Завдання 19–24 стосуються міркувань у мікротекстах, де вступник повинен продемонструвати здатність робити висновки на основі здорового глузду та поданих даних. Завдання 25–33 фокусуються на аналізі конкретних ситуацій, де для успішного виконання часто необхідно застосовувати навички роботи з графіками та діаграмами.

Мовна підготовка до складання англійської, французької, німецької або іспанської частини ЄВІ організована на базі Центру інтенсивного вивчення іноземних мов ЗНУ. Спеціалізовані курси максимально орієнтовані на формат іспиту та включають опрацювання реальних тестів минулих років, що дає студентам чітке уявлення про структуру випробування. Програма курсів охоплює 6 рівнів володіння мовою: від Starter A1 до Advanced C1. Перед початком навчання студенти проходять безкоштовне тестування для визначення початкового рівня.

Отже організація підготовки до вступу в магістратуру на економічному факультеті ЗНУ характеризується системним підходом, що поєднує: використання сучасних дистанційних платформ (Moodle, Zoom, Meet) та залучення практиків бізнесу для посилення фахових компетенцій, чітку орієнтацію на структуру державних іспитів (ЄВІ та ЄФВВ), зокрема детальне вивчення логіко-аналітичних та вербальних завдань, своєчасне виконання адміністративних вимог щодо реєстрації та підготовки пакету необхідних документів, можливість проходження інтенсивної мовної підготовки на спеціалізованих курсах, які адаптовані під вимоги ЄВІ та мають гнучкий онлайн-графік.

Література:

1. Офіційний сайт ЗНУ. URL: <https://www.znu.edu.ua> (дата звернення 30.03.2026)

НАПРЯМ 3. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ MOODLE НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

ЧЕПУРНА Т. А.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Фінанси і кредит»,
ЧЕРЕП А. В.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та
фондового ринку

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОТРИМАННЯ СУЧАСНИХ ЗНАНЬ

Еволюція вищої освіти в Україні в останні роки зазнала безпрецедентних викликів, що зумовили стрімкий перехід від традиційних аудиторних занять до складних гібридних моделей. Запорізький національний університет (ЗНУ), перебуваючи у безпосередній близькості до зони ведення бойових дій, став одним із ключових майданчиків для відпрацювання механізмів адаптивності освітнього процесу. Економічний факультет ЗНУ, як один із центрів інтелектуального потенціалу регіону, демонструє приклад того, як інноваційні технології трансформуються з допоміжних засобів у фундаментальний інструмент отримання сучасних знань. Важливим аспектом цього процесу є зворотний зв'язок, оскільки якість освіти визначається не лише технічним оснащенням, а й ступенем задоволеності та конструктивними пропозиціями безпосередніх учасників – студентів та викладачів.

Аналіз освітнього процесу через призму студентського сприйняття дозволяє виявити розриви між теоретичним плануванням та практичною реалізацією. В умовах воєнного стану та змішаного навчання виникає гостра

потреба в систематизації пропозицій здобувачів освіти щодо оптимізації їхньої діяльності. Це стосується як технічного вдосконалення системи електронного забезпечення навчання (СЕЗН) Moodle, так і методичної реорганізації взаємодії в межах синхронного та асинхронного режимів [2].

Сучасна економічна освіта базується на принципах індивідуалізації та цифровізації. Дистанційне навчання в ЗНУ розглядається не просто як віддалений доступ до лекцій, а як комплексний індивідуалізований процес передавання й засвоєння знань, що базується на опосередкованій взаємодії учасників освітнього процесу. Такий підхід вимагає використання специфічного середовища, яке здатне об'єднати психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології.

Центральним елементом цієї екосистеми є платформа Moodle, яка в ЗНУ інтегрована в систему СЕЗН. Вона забезпечує автоматизацію управління навчанням та самостійною роботою студентів. Інноваційне середовище факультету включає такі ключові компоненти:

- **СЕЗН Moodle**, яка слугує основною платформою для розміщення контенту та оцінювання, забезпечуючи безперервний доступ до ресурсів ;
- **Синхронний режим**, реалізований через онлайн-конференції (Zoom, Google Meet) та чати для прямої комунікації та оперативного обговорення ;
- **Асинхронний режим**, що включає форуми, електронну пошту та записи лекцій, надаючи можливість навчатися у власному темпі ;
- **Цифрові журнали**, які забезпечують автоматизований облік балів, прозорість та об'єктивність контролю.

Змішане навчання, яке стало домінуючим у 2023-2024 роках, поєднує переваги очного контакту та цифрової гнучкості. Згідно з результатами моніторингу Державної служби якості освіти, заклади вищої освіти продемонстрували високу адаптивність, що дозволило ефективно організувати діяльність навіть за умов безпекових ризиків у регіонах.

Якість навчання безпосередньо залежить від того, наскільки структурованим є навчальний матеріал. На економічному факультеті кожен

електронний курс у системі Moodle розробляється на основі затвердженого силабуса. Це створює зрозумілу «дорожню карту» для студента з перших днів семестру.

Згідно з нормативними вимогами університету, структура курсу має включати кілька обов'язкових блоків. Нульова секція є вступною та містить відомості про викладача, систему накопичення балів, базові підручники та інструктивно-методичні матеріали для практичних і лабораторних занять. Для студентів-економістів це критично важливо, оскільки специфіка факультету передбачає роботу з великими масивами даних, доступ до яких має бути централізованим [4].

Змістові модулі курсу наповнюються лекційними матеріалами та завданнями для самостійної роботи. Кожен модуль обов'язково повинен містити мінімум два контрольних заходи, реалізовані через інструменти платформи. Це дозволяє підтримувати ритмічність навчання та запобігає накопиченню боргів. Обов'язковими елементами структури є:

1. **Нульова секція:** силабус, контакти викладача та критерії оцінювання, що забезпечує розуміння правил курсу.
2. **Змістові модулі:** лекції та методичні вказівки, що виступають джерелом фундаментальних знань.
3. **Секція самостійної роботи:** теми для самовивчення та індивідуальні проекти для розвитку дослідницьких навичок.
4. **Підсумковий контроль:** тести та екзаменаційні питання для фіксації кінцевих результатів.

Процес створення курсу також регламентований: викладачі подають запит на створення дисципліни, заповнюючи форму з ідентифікатором кафедри та обґрунтуванням необхідності курсу. Така стандартизація забезпечує єдиний інтерфейс для студентів різних освітніх програм факультету.

Важливим інструментом підвищення якості освіти в ЗНУ є соціологічні опитування та моніторинг ступеня задоволення здобувачів. Згідно з даними самооцінювання, близько 80% здобувачів зазначають, що вони залучалися до

процесів удосконалення освітніх програм (ОП). Це свідчить про реалізацію принципу студентоцентрованого навчання, де голос студента має вагоме значення при перегляді змісту дисциплін.

Студенти економічного факультету мають можливість висловлювати думку щодо якості викладання за допомогою спеціального елемента «Оцінка якості курсу» безпосередньо в Moodle. Моніторинг показує позитивну динаміку за кількома ключовими показниками: понад 80% студентів підтверджують врахування побажань при оновленні програм; фіксується високий рівень адаптивності до умов воєнного стану завдяки змішаному формату ; забезпечено цілодобову доступність матеріалів через Moodle ; а ефективність зворотного зв'язку підтримується через форуми та чати.

Одним із показових результатів є опитування щодо фінансової грамотності серед студентів 1 та 4 курсів. Було виявлено, що незалежно від курсу та програми, студенти усвідомлюють значущість економічних знань для особистого розвитку та планування бюджету. Більшість студентів контролюють власні доходи та витрати, що є результатом не лише теоретичного навчання, а й практичного застосування навичок, отриманих під час вивчення профільних дисциплін [3].

Незважаючи на успішну адаптацію до викликів, студенти економічного факультету вказують на низку напрямів, які потребують оптимізації для досягнення вищої якості знань. Основні пропозиції стосуються як технічних аспектів роботи в Moodle, так і змістовної частини взаємодії під час змішаного навчання:

1. *Оптимізація балансу синхронної та асинхронної взаємодії.* Змішаний формат передбачає проведення фахових дисциплін в аудиторіях, а загальнотеоретичних – онлайн. Проте студенти пропонують переглянути цей розподіл:

– **гнучкий перехід між режимами:** можливість оперативного перенесення складних тем практичних занять з онлайн-формату в аудиторії (наприклад, для «Бухгалтерського обліку» чи «Статистики»);

– **записи синхронних сесій**: обов'язкова фіксація та розміщення записів усіх лекцій та семінарів у Moodle для студентів, які мали проблеми зі зв'язком.

2. *Вдосконалення контенту та інтерфейсу СЕЗН Moodle*. Студенти-економісти очікують від освітньої платформи відповідного рівня інтерактивності:

– **мультимедійне насичення**: заміна об'ємних текстів на інтерактивні сторінки з відео-поясненнями та інфографікою;

– **уніфікація дедлайнів**: впровадження спільного календаря факультету для уникнення пікових навантажень;

– **інструкції з використання професійного ПЗ**: додавання відео-інструкцій (screencasts) щодо роботи в Excel, 1С або SAP безпосередньо до курсів.

3. *Посилення практичної складової та зв'язку з ринком праці*. Для підготовки успішних керівників студенти пропонують: залучати практиків-фінансистів до віртуальних гостьових лекцій ; впроваджувати розв'язання реальних бізнес-кейсів через форуми Moodle; а також включати до програм модулі з методів штучного інтелекту в задачах економіки та теорії розкладів.

Загалом, пропозиції можна згрупувати за трьома векторами. У технічній сфері очікується оптимізація мобільної версії Moodle для навчання з будь-якого пристрою. У методичній – перехід від тестів до проєктних робіт для розвитку критичного мислення. У комунікаційній – створення чат-ботів для швидкої відповіді на типові запитання.

Самостійна робота в умовах воєнного стану стає основним видом діяльності здобувачів. Студенти пропонують розширити доступ до платних електронних бібліотек через інтеграцію посилань у Moodle. Також важливою є ідея створення «банку типових помилок» – розділу в курсі, де розглядалися б найпоширеніші труднощі при виконанні робіт.

Згідно з положеннями ЗНУ, самостійна робота має супроводжуватися методичними матеріалами. Студенти зазначають, що ці матеріали повинні

містити покрокові алгоритми та посилання на онлайн-калькулятори або сервіси візуалізації даних, адаптовані до дистанційної роботи.

Успіх інноваційної освіти залежить від синергії між студентом та викладачем. Викладачі економічного факультету активно вдосконалюють курси, використовуючи інструменти налаштування журналу оцінок та відеоконференцій. Студенти пропонують викладачам ширше використовувати інструменти взаємного оцінювання (peer-assessment), де здобувачі можуть перевіряти роботи один одного за чіткими критеріями. Також пропонується впровадити «бонусну систему» за активність на форумах або проходження курсів на Coursera з можливістю їх перезарахування.

Реалізація змін відбувається в межах Стратегії розвитку ЗНУ в умовах воєнного стану. Основними викликами залишаються технічні збої та нерівномірність доступу до інтернету, що вирішується розширенням асинхронних можливостей Moodle. Проблема застарілості матеріалів долається через щорічне оновлення програм за участю студентів, а недостатня цифрова грамотність – через тренінги відділу моніторингу якості освіти [1].

Використання інноваційних технологій на економічному факультеті ЗНУ – це необхідна умова розвитку якісної освіти. Студенти демонструють високу зацікавленість у покращенні процесу, пропонуючи конструктивні рішення. Врахування цих пропозицій дозволить університету виховати фахівців, здатних працювати в умовах цифровізації економіки. Постійний моніторинг якості та відкритість до діалогу роблять ЗНУ "дружньою сім'єю", здатною готувати професіоналів світового рівня. Регулярні науково-методичні семінари залишаються ключовим інструментом для впровадження цих змін у життя.

Список використаних джерел

1. Як викладачі й студенти оцінили якість навчання у 2023 році. *Державна служба якості освіти України*. URL: <https://osvita.ua/vnz/91495/> (дата звернення: 20.04.2025).

2. Положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в Запорізькому національному університеті.

URL:https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_organ_zats_yu_op_na_zasadakh_dist_navch.pdf (дата звернення: 20.04.2025).

3. Положення про електронний курс навчальної дисципліни в системі електронного забезпечення навчання в Запорізькому національному університеті. URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_eletronnij_kurs_navchal_noyi_distsipl_ni_v_sistem_elektronного_zabezpechennya_navchannya_znu.pdf (дата звернення: 20.04.2025).

4. Звіт соціологічного дослідження якості освіти ОП 072 «Фінанси і кредит». *Центр забезпечення якості освіти.* URL: https://www.znu.edu.ua/pidrozdily/viddil_monitoryngu/2024/socio/bak/072finansii-kredit/zv_t_sotsolog_chnogo_dosl_dzhennya_op_072_f_nansi_kredit_2024.pdf (дата звернення: 20.04.2025).

ХАРЧЕНКО А. Г.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,

ОПП «Облік і аудит»

СЕЙСЕБАЄВА Н. Г.,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

МЕТОДОЛОГІЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» НА КАФЕДРІ ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Корпоративна соціальна відповідальність, або КСВ, – це концепція, яка передбачає ведення бізнесу з урахуванням не лише економічних результатів, але й впливу на суспільство та навколишнє середовище. Це означає, що сучасний бізнес має бути не просто прибутковим, а й етичним, прозорим і відповідальним.

КСВ охоплює такі напрямки:

— відповідальність перед працівниками (гідні умови праці, розвиток персоналу);

- відповідальність перед клієнтами (якість продукції, чесна реклама);
- екологічна відповідальність;
- участь у розвитку громади.

Таким чином, КСВ формує новий тип мислення – відповідальний і довгостроковий.

Ця дисципліна справді вирізняється серед інших. Вона не є сухою чи суто теоретичною – навпаки, вона дуже життєва, сучасна і практична.

По-перше, КСВ безпосередньо пов'язана з реальним бізнесом. Студенти аналізують сучасні компанії, знайомляться з їхніми практиками і розуміють, як працюють міжнародні стандарти.

По-друге, вона формує «м'які навички» (soft skills): критичне мислення, комунікацію, роботу в команді, вміння аргументувати свою думку.

По-третє, дисципліна дійсно цікава – тут немає монотонного заучування. Багато дискусій, прикладів, інтерактиву, обговорень актуальних проблем.

І що важливо – навчання проходить у доволі комфортному форматі, без надмірного стресу. За умови регулярної роботи студент може легко отримати високий бал, навіть 100 балів.

Викладання дисципліни КСВ на кафедрі обліку і оподаткування організоване на сучасному рівні з використанням інноваційних підходів.

Основні платформи:

- Zoom – для проведення лекцій і практичних занять;
- Moodle – для розміщення матеріалів, тестів і контролю знань.

Це дає можливість:

- навчатися з будь-якого місця;
- переглядати матеріали у зручний час;
- чітко розуміти свої результати;
- ефективно взаємодіяти з викладачем.

Дисципліна побудована дуже логічно та зручно для студентів. Вона включає:

- лекції з поясненням теорії;

- практичні заняття;
- самостійну роботу;
- інтерактивні обговорення.

Особливий акцент робиться на активності студентів. Тут важливо не просто слухати, а брати участь, висловлювати думки, аналізувати ситуації.

Однією з переваг дисципліни є прозора і зрозуміла система оцінювання.

Студенти отримують бали за:

- виконання завдань у Moodle;
- тести;
- активність на заняттях;
- практичні роботи;
- індивідуальні або групові проекти.

І що особливо приємно – набрати 100 балів реально. Для цього достатньо:

- регулярно виконувати завдання;
- не пропускати заняття;
- бути активним.

Тобто успіх залежить не від “випадку”, а від системної роботи.

Дисципліна КСВ багата на різноманітні вправи, що робить її ще цікавішою.

Серед них:

- аналіз кейсів компаній, відео;
- створення власних КСВ-стратегій;
- рольові ігри;
- дискусії;
- презентації;
- групові проекти.

Такі завдання допомагають краще зрозуміти матеріал і підготуватися до реальної роботи.

Секція неформальної освіти пропонує додаткові навчальні курси, участь у наукових конференціях, підготовку публікацій у наукових виданнях.

Навіть така хороша дисципліна має потенціал для розвитку. Можна

запропонувати:

- запрошення бізнес-практиків з КСВ;
- проведення тренінгів і майстер-класів;
- можливість стажування з КСВ;
- використання сучасних цифрових інструментів для реалізації цілей

КСВ.

Це зробить курс ще більш практичним і корисним.

Отже, дисципліна «Корпоративна соціальна відповідальність» є однією з найцікавіших і найкорисніших у навчальному процесі.

Вона:

- формує сучасне мислення;
- дає практичні навички;
- легко засвоюється;
- дозволяє отримати високий результат;
- проходить у комфортному онлайн-форматі;
- дійсно “жива” і актуальна.

Це не просто предмет – це дисципліна, яка змінює підхід до бізнесу і життя загалом. Тому можна впевнено сказати, що КСВ – це не лише важливо, а й цікаво, доступно і навіть приємно вивчати.

Список використаних джерел

1. Корпоративна соціальна відповідальність. Moodle ЗНУ. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052> (дата звернення: 15.04.2026).

НАПРЯМ 4. ПРОПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

ДУБИНА І. О.,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Економічна кібернетика»,
керівник – ЧЕВЕРДА С. С.,
к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ НА ОП «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА»: АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ

Сучасний ринок праці у сфері цифрової економіки формулює до випускників економічних спеціальностей якісно нові вимоги: володіння інструментами математичного моделювання та інтелектуального аналізу даних, практичні навички роботи з бізнес-процесами, здатність швидко адаптуватися до реальних проєктних завдань. Традиційна академічна підготовка не завжди встигає за цими запитами, що призводить до розриву між рівнем знань випускника і очікуваннями роботодавця. Ефективним механізмом подолання цього розриву є дуальна форма здобуття освіти, яка поєднує навчання у закладі вищої освіти з практичною підготовкою на підприємстві-партнері.

Правові засади дуальної освіти в Україні закріплено Законом України «Про освіту» [1], Законом України «Про вищу освіту» [2], Концепцією підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р [3], та Положенням про дуальну форму, затвердженим наказом МОН України від 15.10.2019 № 1296 [4]. Ці документи визначають статус учасників тристоронніх відносин «заклад освіти – здобувач – роботодавець», регламентують укладання договору, розподіл годин

між аудиторною та практичною складовою, а також формати оцінювання результатів [3; 4]. Нормативне поле дозволяє запроваджувати дуальну форму на рівні окремого закладу освіти без подолання принципових регуляторних бар'єрів.

ОП «Економічна кібернетика» має низку рис, що створюють сприятливі умови для дуальної форми: міждисциплінарний характер підготовки (економіка, математичне моделювання, ІТ, управління проєктами); прикладна орієнтація профільних дисциплін – імітаційного моделювання, інтелектуального аналізу даних, оптимізаційних методів; затребуваність компетентностей здобувачів з боку ІТ-компаній і торговельних мереж; сталі партнерські зв'язки кафедри зі стейхолдерами регіону. Це дозволяє розглядати ОП як пріоритетну для пілотного запровадження дуальної форми.

Ефективність дуальної форми визначається узгодженістю дій усіх зацікавлених сторін, що об'єднуються в цілісну екосистему підготовки фахівця. Концептуальну модель такої екосистеми для ОП «Економічна кібернетика» наведено на рис. 1. Екосистема побудована за трирівневою логікою. Верхній рівень – нормативно-регуляторне середовище (МОН, Кабінет Міністрів, НАЗЯВО), яке задає стандарти та правила функціонування. Середній рівень – ядро екосистеми, тристоронні відносини між університетом, підприємством-партнером і здобувачем: кафедра економічної кібернетики формує академічну складову і закріплює куратора; підприємство надає робоче місце, виробничого наставника та реальні бізнес-процеси; здобувач виступає активним суб'єктом, який одночасно виконує навчальні та виробничі завдання. Нижній рівень – інфраструктурна підтримка: платформа Moodle забезпечує документообіг і координацію; ринок праці транслює вимоги до компетентностей; професійні спільноти дають експертний зворотний зв'язок.

Ключовою особливістю наведеної екосистеми є двонаправлений характер більшості зв'язків. Регуляторний рівень не лише задає правила, а й отримує зворотний сигнал через акредитацію та моніторинг якості. Здобувач водночас приймає освітні послуги і формує запит на зміст навчання через професійну

діяльність на підприємстві. Підприємство-партнер отримує кваліфіковані кадри та впливає на модернізацію ОП через участь у засіданнях групи забезпечення і опитуваннях стейкхолдерів. Ця взаємність забезпечує адаптивність екосистеми до змін на ринку праці та в цифрових технологіях.

Рисунок 1 – Екосистема підготовки фахівця при дуальній формі здобуття освіти на ОП «Економічна кібернетика»

Можливо виокремити три базові моделі дуальної освіти: інтегрована передбачає чергування навчальних і робочих днів за фіксованим графіком; блочна концентрує академічні дисципліни в одному періоді семестру, а практичну діяльність – у наступному; проєктна – виконання здобувачем реального бізнес-проєкту на підприємстві з зарахуванням результатів як курсових чи кваліфікаційних робіт. Для ОП «Економічна кібернетика» перспективною є комбінована схема: на 3 курсі – блочна модель, на 4 курсі та в магістратурі – проєктна з виконанням дипломного проєкту на базі підприємства-партнера.

Запровадження дуальної форми супроводжується низкою викликів:

- синхронізація навчального процесу і робочих циклів підприємств, що вимагає гнучких графіків і модульних планів;
- договірно-правове оформлення тристоронніх відносин з чітким розподілом обов'язків, годин та формату оцінювання;
- опрацювання механізмів зарахування результатів практичної складової як навчальних досягнень із залученням наставників від підприємства;
- перегляд норм навантаження викладачів-кураторів, оскільки супровід дуального здобувача потребує більше часу, ніж традиційний контроль виробничої практики;
- методична підтримка підприємств-партнерів з боку університету (типові інструкції, зразки звітності), оскільки не кожне підприємство готове прийняти освітню функцію;
- добір мотивованих студентів і проведення роз'яснювальної роботи, оскільки дуальна форма вимагає від здобувача високого рівня самоорганізації та вміння балансувати навчальні й робочі обов'язки.

Ефективна реалізація дуальної форми неможлива без цифрової платформи координації. Розгорнута в ЗНУ система Moodle може стати основою такого середовища: на її базі доцільно створити окремі курси-портфоліо для дуальних здобувачів, налаштувати форми звітності для наставників і забезпечити прозоре оцінювання. Такий підхід узгоджується з практикою змішаного навчання на факультеті.

Ефективність функціонування екосистеми оцінюється за кількісними та якісними показниками. Кількісні: частка випускників, працевлаштованих за фахом протягом першого року; середній час працевлаштування; стартова заробітна плата; кількість укладених тристоронніх договорів; частка дипломних проєктів, виконаних на замовлення підприємств. Якісні: задоволеність роботодавців рівнем підготовки, оцінка здобувачами релевантності навчального плану, здатність випускників до самостійного виконання комплексних

проектних завдань. Регулярний моніторинг цих показників забезпечує своєчасне коригування ОП та форматів співпраці з підприємствами.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати такі пропозиції:

- розпочати пілотне впровадження дуальної форми зі здобувачів 3–4 курсів, які вже мають досвід співпраці з підприємствами;
- укласти рамкові угоди з базовими підприємствами (ТОВ «AVEDsoft», ТОВ «Проком», торговельні мережі регіону);
- розробити типовий пакет документів (положення, зразок тристороннього договору, методичні рекомендації, форми звітності);
- адаптувати навчальний план ОП з можливістю зарахування проектних робіт; використати Moodle як платформу координації;
- переглянути норми навантаження кураторів; провести інформаційну кампанію серед студентів і роботодавців.

Запровадження дуальної форми на ОП «Економічна кібернетика» є своєчасним і стратегічно обґрунтованим кроком, здатним підвищити конкурентоспроможність випускників та поглибити співпрацю університету з бізнесом.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-p>
4. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 № 1296. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1166-19>

ОСМАКОВСЬКА К. Ю.,
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
ОПП «Економіка персоналу та HR-індустрія»
ПІВНЕСВ Д. Є.,
захисник України, ветеран війни,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
ОПП «Економіка персоналу та HR-індустрія»
керівник – ГЕЛЬМАН В. М.,
д.е.н., професор кафедри управління персоналом і маркетингу

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЗДОБУВАЧА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ

Вища освіта розвивається під впливом глобалізаційних процесів, цифровізації та поширення технологій штучного інтелекту, що зумовлює оновлення підходів до організації навчання та професійної підготовки здобувачів. Динамічні зміни ринку праці актуалізують необхідність постійного оновлення знань і компетентностей та посилюють значення здатності навчатися впродовж життя. Освітній процес дедалі більше орієнтується на поєднання теоретичних знань із їх практичним застосуванням, розвиток самостійності, критичного мислення та здатності адаптуватися до змін.

Водночас змінюється і зміст компетентностей, необхідних для подальшої професійної діяльності. Поряд із критичним мисленням, комунікацією та здатністю до співпраці актуалізуються вміння діяти в умовах невизначеності, ІІІ-грамотність та навички перевірки інформації. Це посилює потребу в гнучкості освітнього процесу та створенні умов для постійного розвитку й оновлення компетентностей здобувачів

Особливого значення набуває розширення можливостей здобувачів щодо формування індивідуальної освітньої траєкторії, поєднання навчання з

професійною діяльністю та набуття практичного досвіду. Освітній процес не обмежується аудиторним навчанням, а передбачає участь у проєктній діяльності, тренінгах, ділових іграх, програмах академічної мобільності та неформальної освіти. Для здобувачів, які поєднують навчання з роботою, особливо важливими є гнучкість освітнього процесу та можливість застосовувати набуті знання під час виконання професійних завдань. Поєднання різних форм і способів навчання сприяє розвитку професійних компетентностей, самостійності, відповідальності та здатності адаптуватися до змін. За таких умов індивідуальна освітня траєкторія дає змогу здобувачеві доповнювати основну освітню програму різними видами освітньої діяльності відповідно до власних професійних інтересів і потреб.

Актуальність такого підходу посилюється змінами у взаємозв'язку між освітою та професійною діяльністю. Професійний розвиток дедалі менше обмежується традиційною послідовністю «навчання – здобуття кваліфікації – робота» та передбачає безперервне набуття й оновлення компетентностей упродовж професійного життя. У цьому контексті важливими стають компетентності, які можуть застосовуватися в різних професійних ситуаціях, а також здатність переносити набуті знання в нові контексти та продовжувати навчання відповідно до змін професійного середовища.

Важливою складовою розширення освітніх можливостей здобувачів є міжнародна діяльність закладів вищої освіти. У Запорізькому національному університеті цей напрям реалізується через участь у міжнародних проєктах та освітніх ініціативах, розвиток партнерських зв'язків із закордонними закладами освіти, а також програми міжнародної академічної мобільності. Участь у таких програмах дає здобувачам можливість навчатися протягом певного періоду в закордонних закладах освіти, опановувати окремі освітні компоненти, набувати досвіду навчання в іншому академічному та культурному середовищі. Це сприяє розширенню професійного кругозору, розвитку іншомовних і міжкультурних компетентностей та ознайомленню з різними підходами до організації освітнього процесу.

Поряд із міжнародною мобільністю важливим напрямом є внутрішня академічна мобільність, яка розширює можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії та набуття досвіду навчання в інших закладах вищої освіти України. Співпраця Запорізького національного університету з вітчизняними закладами вищої освіти дає змогу здобувачам опановувати окремі освітні компоненти, знайомитися з різними підходами до викладання й організації освітнього процесу, обмінюватися академічним досвідом та розширювати професійні контакти.

Окремим напрямом забезпечення доступності вищої освіти є створення умов для здобуття освіти ветеранами війни, учасниками бойових дій та військовослужбовцями. Важливого значення набуває забезпечення гнучкості освітнього процесу, що сприяє реалізації права на освіту здобувачів, життєві та професійні обставини яких потребують особливих умов організації навчання. Додаткові освітні можливості створює діяльність Центру ветеранського розвитку ЗНУ, у межах якої реалізуються програми, спрямовані на набуття нових знань, компетентностей і професійних кваліфікацій. Зокрема, в університеті проводилося навчання за програмами «Оператор наземних засобів керування безпілотним літальним апаратом» та «Психологічний супровід військовослужбовців в умовах бойових дій». Такий підхід розширює освітні можливості ветеранів та учасників бойових дій і створює умови для продовження навчання, набуття нових компетентностей та формування індивідуальної освітньої траєкторії.

В умовах швидких змін зростає також роль неформальної освіти, яка доповнює формальне навчання та розширює можливості професійного розвитку здобувачів. Вона реалізується, зокрема, через онлайн-курси на платформах Prometheus, Coursera, EdEra (Education Era), участь у тренінгах, вебінарах, професійних заходах та проєктній діяльності. Важливим є інтегрування елементів неформальної освіти безпосередньо у вивчення окремих освітніх компонентів. Проходження тематичних онлайн-курсів, тренінгів або вебінарів у межах відповідної дисципліни дає змогу поглибити та доповнити матеріал, що

вивчається, ознайомитися з актуальними практиками та застосувати отримані знання під час виконання навчальних завдань. Визнання результатів такого навчання в межах освітнього компонента додатково мотивує здобувачів до самостійного професійного розвитку. Поєднання формальної та неформальної освіти сприяє поглибленню знань, набуттю практичних навичок і формуванню індивідуальної освітньої траєкторії відповідно до професійних інтересів здобувача та потреб ринку праці.

Важливу роль у формуванні професійних компетентностей здобувачів відіграють інтерактивні та практико-орієнтовані форми навчання, які дають змогу поєднувати теоретичну підготовку з вирішенням практичних завдань. Однією з таких практик на економічному факультеті Запорізького національного університету є «Ділова гра», що проводиться впродовж багатьох років та об'єднує здобувачів різних освітніх програм. Участь у ній передбачає командну роботу, розроблення та презентацію проєктів, аналіз запропонованих ситуацій, обґрунтування рішень та отримання зворотного зв'язку. Такий формат створює умови для практичного застосування набутих знань і сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення, комунікативних навичок, уміння працювати в команді, аргументувати власну позицію та приймати рішення. Використання таких освітніх практик доповнює традиційні форми навчання та сприяє формуванню компетентностей, необхідних у подальшій професійній діяльності.

З огляду на власний досвід навчання у Запорізькому національному університеті, доцільно відзначити різноманітність освітніх можливостей, спрямованих на професійний та особистісний розвиток здобувачів. Практична спрямованість підготовки, використання інтерактивних форм навчання, академічна мобільність, неформальна освіта та цифрові технології розширюють можливості здобувачів щодо набуття необхідних компетентностей. Важливого значення набуває також забезпечення доступності освіти з урахуванням потреб різних категорій здобувачів, зокрема ветеранів та учасників бойових дій. Поєднання цих складових створює умови для гнучкого формування

індивідуальної освітньої траєкторії відповідно до освітніх і професійних потреб здобувачів.

Водночас подальший розвиток освітнього середовища доцільно пов'язувати з розширенням взаємодії з роботодавцями, посиленням практичної складової підготовки, розвитком внутрішньої та міжнародної академічної мобільності, подальшою індивідуалізацією освітніх траєкторій та вдосконаленням умов навчання для здобувачів, які поєднують освіту з професійною діяльністю. Важливим залишається й подальше використання цифрових технологій для забезпечення гнучкості та доступності освітнього процесу. До перспективних напрямів належить також інтеграція інструментів штучного інтелекту в освітній процес із одночасним розвитком ШІ-грамотності, критичного оцінювання інформації та здатності здобувачів відповідально використовувати цифрові технології.

Таким чином, сучасні освітні практики у Запорізькому національному університеті поєднують академічну мобільність, інтерактивне та практико-орієнтоване навчання, можливості формальної й неформальної освіти, цифрові технології та механізми забезпечення доступності освіти для різних категорій здобувачів. Їх комплексне використання сприяє формуванню професійних компетентностей, критичного та стратегічного мислення, комунікативних навичок, автономності й адаптивності. В умовах швидкого оновлення професійних компетентностей особливого значення набуває здатність здобувача самостійно вибудовувати та коригувати власну освітню траєкторію, поєднуючи можливості формальної й неформальної освіти, практичний досвід, академічну мобільність і цифрові технології. За таких умов освітнє середовище виступає не лише простором набуття теоретичних знань, а й важливим чинником професійного становлення здобувача, його готовності до навчання впродовж життя, перенесення набутих компетентностей у нові професійні контексти та діяльності в умовах динамічних змін.

ПРОКОФ'ЄВ С. Г.,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Облік і аудит»,
СКОРНЯКОВА Ю. Б.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

АКТУАЛЬНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РЕОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДОМІНУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасних умовах вища економічна освіта в Україні остаточно переходить від паперової структури до формування стійкої цифрової системи, що вимагає від нас, студентів та викладачів, принципово нових підходів до організації навчального процесу. Зазначене питання є надзвичайно актуальним для здобувачів вищої освіти, що отримують фах в площині обліку, оподаткування та аудиту. Сучасний бухгалтер, податковий консультант-аналітик або аудитор – це вже не просто реєстратор або контролер господарських операцій, а високотехнологічний аналітик, навіть системний адміністратор, що має бути здатен працювати в умовах повної цифровізації та інтеграції з європейськими професійними стандартами. Враховуючи виклики дистанційного формату, пропонуємо певне стратегічне бачення модернізації навчання на нашому економічному факультеті, яке базується на трьох фундаментальних принципах: технологічній хмарності, імерсивній практиці та законодавчій актуальності.

Основним кроком має стати повне перенесення практичної підготовки у хмарне середовище. У світі, де штучний інтелект здатен автоматизувати до 90 % рутинних операцій, освіта повинна зосередитися на розвитку професійного судження, управлінні ризиками та здатності впроваджувати інновації. Саме тому студенти прагнуть віддаленого доступу до повнофункціональних баз даних 24/7, що дозволить реалізувати модель безперервного навчання. Це дасть можливість викладачам здійснювати моніторинг результатів професійного зростання студентів у режимі реального часу, аналізувати типові помилки та формувати

індивідуальні підходи розвитку. Окрім вітчизняного софту (робота з яким є безперечно корисною), важливо інтегрувати в освітні курси міжнародні платформи (Xero, QuickBooks), оскільки сучасна глобалізація ринку праці вимагає від випускника універсальності. Надзвичайно актуальними є вивчення принципів IFRS, мультивалютного обліку та специфіки роботи з іноземними замовниками. Така цифрова трансформація дозволить забезпечити якість освіти, що відповідає вимогам провідних професійних спільнот, таких як Спілка аудиторів України.

Важливо змінити й саму методологію викладання, відійшовши від статичних лекцій на користь імерсивних симуляцій та віртуальних лабораторій. Використання платформ на кшталт Praha дозволяє студенту поринути у роль інтернів у реальних бізнес-сценаріях, де кожна дія впливає на фундаментальне рівняння обліку: $Assets = Liabilities + Equity$.

Робота може бути організована таким чином, що студенти отримують XP за кожен успішно відображену господарську операцію, вчасно поданий звіт або виявлену помилку в даних. Це створює відчуття постійного прогресу. За опанування складних тем студенти отримують цифрові бейджі, які можуть бути автоматично додані до їхнього блокчейн-портфолію. Відповідно навчальний модуль розбивається на серію пов'язаних завдань. Наприклад, квест «Відкриття бізнесу» включає реєстрацію статутного капіталу, закупівлю обладнання, найм персоналу, нарахування заробітної плати тощо. Тільки після успішного завершення одного етапу відкривається наступний, складніший. Тоді, наприкінці семестру студенти стикаються з комплексним сценарієм (наприклад, «Річний аудит транснаціональної корпорації» або «Податкова перевірка в умовах кризи»), де мають застосувати всі сформовані навички. У підсумку перемога валідуює професійну компетентність.

Гейміфікація в сучасній економічній освіті – це не просто нарахування балів, а глибоке занурення в рольові сценарії, де студенти виступають фінансовими директорами або аудиторами віртуальних корпорацій. Такий підхід не лише мінімізує ризики академічної недоброчесності через індивідуалізацію

наборів даних, а і принципово підвищує продуктивність навчання завдяки активному залучення в процес. Для майбутніх аудиторів важливим стає опанування інструментів на базі штучного інтелекту, як-от MindBridge AI або DataSnipper, що автоматизують рутинну перевірку документів та фокусують увагу на професійному управлінні ризиками. Це дозволяє готуватися до реальної роботи в реальних компаніях.

Окрім технологічних новацій зміст освіти повинен миттєво реагувати на законодавчі зміни, що набуває особливої актуальності в площині оподаткування. Студенти мають вчитися працювати з пріоритетом сутності над формою, оцінюючи реальність операцій через альтернативні докази, такі як цифрові сліди в репозиторіях або таймшіти. Паралельно з цим, навчальні плани мають бути синхронізовані з рівнями Національної рамки кваліфікацій, оскільки запуск Єдиного реєстру кваліфікацій зробить обов'язкову сертифікацію неминучою для тих, хто планує підписувати фінансову звітність [1].

Зрештою, організація освітнього процесу має передбачати розвиток м'яких навичок (softskills) у дистанційному середовищі. Робота в командах через Zoom та спільне редагування документів у хмарі імітують умови віддаленої роботи, яка стає домінуючою в індустрії управління. Майбутні фахівці з обліку, оподаткування та аудиту мають бути не просто фахівцями з дебету і кредиту, а лідерами, здатними впроваджувати інновації та приймати рішення на основі великих обсягів даних. Тільки за умови впровадження хмарних технологій, ігрових симуляцій, штучного інтелекту та глибоких знань актуального права можливо підготувати фахівців, які будуть конкурентоспроможними не лише в Україні, а й на європейському ринку праці.

Список використаних джерел

1. Обов'язкова сертифікація бухгалтерів у 2026 році: до чого готуватися.
URL: <https://uk-winner.com/mandatory-accountants-certification-2026/> (дата звернення 20.04.2026).

СМІРНОВА О. О.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Фінанси і кредит»,
ЧЕРЕП А. В.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та
фондового ринку

РОЛЬ SOFT SKILLS В ПОБУДОВІ УСПІШНОЇ КАР'ЄРИ

У сучасних умовах розвитку ринку праці побудова успішної кар'єри стає дедалі складнішим завданням для молодих фахівців. Високий рівень конкуренції, швидкі зміни в економічному середовищі, цифровізація бізнес-процесів та зростаючі вимоги роботодавців зумовлюють необхідність постійного професійного й особистісного розвитку працівника.

Сьогодні недостатньо володіти лише професійними знаннями та технічними компетенціями, оскільки важливу роль у досягненні кар'єрного успіху відіграють навички ефективної комунікації, здатність працювати в команді, вміння швидко приймати рішення й оперативно вирішувати проблеми.

Саме тому особливої актуальності набуває розвиток soft skills – універсальних «гнучких навичок», які забезпечують ефективну взаємодію людини з колегами, керівництвом та клієнтами, а також сприяють професійному зростанню та конкурентоспроможності фахівця на ринку праці. На відміну від hard skills, що характеризують професійні знання та спеціалізовані вміння, soft skills відображають особистісні та соціальні компетентності працівника, які дедалі частіше стають визначальним чинником успішної кар'єри.

Існує багато видів soft skills, які охоплюють різні аспекти особистісного розвитку та професійної взаємодії. Водночас серед них можна виокремити основні, що є найбільш затребуваними на сучасному ринку праці та мають визначальний вплив на формування успішної кар'єри (рис. 1).

Рисунок 1 – Основні види soft skills

Зазначені на рисунку 1 види soft skills не існують ізольовано, а перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємодоповнюють один одного. Наприклад, ефективна командна робота неможлива без розвинених комунікативних навичок, а критичне мислення тісно пов'язане зі здатністю вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення. Таким чином, розвиток окремих soft skills забезпечує комплексне формування особистісних і професійних якостей працівника, що підвищує його ефективність у трудовій діяльності.

Сукупність цих навичок знаходить своє відображення не лише в поточній професійній діяльності, а й у подальших кар'єрних перспективах фахівця. Саме рівень сформованості soft skills дедалі більше визначає здатність працівника адаптуватися до нових вимог, ефективно взаємодіяти в колективі та досягати професійного успіху. Відповідно, вплив soft skills на кар'єрне зростання проявляється у таких аспектах:

- допомагають будувати професійні зв'язки – розвинені комунікативні навички сприяють налагодженню корисних контактів, розширенню

професійного кола спілкування та відкривають нові можливості для кар'єрного розвитку;

- підвищують довіру з боку керівництва – працівники з розвиненими soft skills демонструють відповідальність, надійність і здатність ефективно взаємодіяти в колективі, тому їм частіше доручають важливі та відповідальні завдання;

- збільшують цінність працівника – такі навички, як адаптивність, ініціативність і вміння працювати в команді, роблять фахівця більш універсальним та підвищують його значущість для організації;

- відкривають можливості для лідерських ролей – керівні посади потребують не лише професійних знань, а й умінь організовувати роботу команди, мотивувати колег та приймати ефективні управлінські рішення;

- прискорюють просування по кар'єрній драбині – працівники з розвиненими soft skills швидше адаптуються до нових вимог, успішніше проявляють себе в роботі, а тому мають більше шансів на підвищення;

- сприяють стабільності кар'єри – гнучкі навички допомагають ефективно реагувати на зміни в професійному середовищі, опановувати нові ролі та зберігати конкурентоспроможність на ринку праці.

Важливим середовищем формування soft skills є заклади вищої освіти, адже саме в процесі навчання студенти отримують можливість не лише здобувати професійні знання, а й розвивати комунікативні, організаційні та лідерські навички. Значну роль у цьому відіграє освітнє середовище економічного факультету Запорізького національного університету (далі – ЗНУ), яке створює умови для всебічного розвитку особистості та формування компетентностей, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Розвитку soft skills сприяють як навчальні форми роботи, так і активна позанавчальна діяльність студентів.

Формування soft skills студентів економічного факультету ЗНУ забезпечується через такі напрями діяльності:

- практичні заняття – робота в групах, розв’язання кейсів та виконання спільних завдань сприяють розвитку командної взаємодії, навичок комунікації та вмінню спільно приймати рішення;

- круглі столи – участь в обговореннях формує навички аргументації власної думки, ведення конструктивної дискусії та розвитку критичного мислення;

- наукові конференції – сприяють розвитку навичок публічних виступів, професійної комунікації та впевненості під час представлення власних ідей і результатів досліджень;

- олімпіади та конкурси – стимулюють розвиток аналітичного мислення, підвищують впевненість у власних знаннях та формують здатність діяти в умовах конкуренції.

Позанавчальна активність як джерело розвитку soft skills:

- Студентська рада – розвиває лідерські якості, відповідальність за прийняття рішень і представлення інтересів студентів факультету, організаційні здібності та навички координації командної роботи;

- НТСАД – участь у науковому товаристві сприяє розвитку дослідницьких навичок, аналітичного мислення та вмінню працювати з інформацією;

- участь у заходах факультету – допомагає розвивати комунікабельність, ініціативність, а також допомагає студентам адаптуватися до різних форматів взаємодії та спільної діяльності;

- волонтерські та соціальні ініціативи – формують емпатію, соціальну відповідальність та навички ефективної взаємодії з різними групами людей.

Та попри значну кількість можливостей для розвитку soft skills, які надає освітнє середовище економічного факультету ЗНУ, сучасні умови змішаного навчання вимагають подальшого вдосконалення підходів до їх формування. Обмеження очної взаємодії, зростання частки дистанційної роботи та необхідність ефективної комунікації в онлайн-середовищі актуалізують потребу у більш системному та цілеспрямованому розвитку гнучких навичок. У зв’язку з

цим доцільно запропонувати низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності формування soft skills студентів в умовах змішаного навчання.

Формування soft skills студентів економічного факультету ЗНУ в умовах змішаного навчання доцільно вдосконалити через такі напрями:

- активніше використання інтерактивних онлайн-інструментів – застосування цифрових платформ для спільної роботи і обговорень дозволить підвищити рівень залученості студентів та розвинути навички взаємодії в дистанційному середовищі;

- організація тренінгів і воркшопів – проведення регулярних онлайн та офлайн заходів з розвитку комунікативних, лідерських навичок, тайм-менеджменту та емоційного інтелекту сприятиме практичному засвоєнню soft skills;

- частіше застосовувати кейс-методи та ситуаційні завдання – сприятимуть розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та вмінню знаходити практичні рішення;

- регулярні зворотні зв'язки з боку викладачів – дозволить студентам краще розуміти власні сильні сторони та напрями подальшого розвитку;

- впровадження міждисциплінарних проєктів – передбачає об'єднання студентів різних спеціальностей для виконання спільних завдань, що сприятиме розвитку комунікації, гнучкості мислення та вмінню працювати в різних командах;

- розвиток навичок самопрезентації – впровадження завдань, пов'язаних із підготовкою відеопрезентацій, резюме, пітчів і виступів, що формує впевненість та вміння презентувати себе в онлайн-середовищі.

Таким чином, удосконалення підходів до розвитку soft skills студентів економічного факультету ЗНУ в умовах змішаного навчання є необхідною передумовою підвищення якості освітнього процесу. Запропоновані заходи спрямовані на більш системне, практикоорієнтоване та адаптоване до сучасних умов формування гнучких навичок, що дозволяє поєднати теоретичну підготовку з розвитком важливих особистісних і комунікативних

компетентностей.

У результаті їх реалізації студенти матимуть більше можливостей для розвитку комунікації, командної взаємодії, критичного мислення та здатності ефективно діяти як в онлайн-, так і в офлайн-середовищі. Це, у свою чергу, сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності на ринку праці та створюватиме передумови для успішної професійної самореалізації.

Список використаних джерел

1. Що таке Soft Skills і як їх покращити? URL: <https://www.educationcenter.cz/ua/blog-ua/shho-take-soft-skills-i-yak-ih-pokrashhiti/>
2. Що таке hard skills і soft skills: як нас оцінює роботодавець. URL: <https://eduhub.in.ua/news/shcho-take-hard-skills-i-soft-skills-yak-nas-ocinyuye-robotodavec>
3. Миценко В. І. Принципи формування soft skills у студентів вищої освіти: теоретичні та практичні аспекти. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2023. № 208. С. 192–196.
4. Гульбс О.А. «Soft skills» і формування професійних планів студентської молоді. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 1. С. 502–510. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/8629/8676>
5. Курило Л. І., Нікіфоренко А. А. Оцінка та напрями розвитку soft skills у сучасному бізнесі. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». № 10 (90), 2 т., 2024. С. 93-100.

ЧОКАН К. М.,
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
ОПП «Економіка персоналу та HR-індустрія»
ДЗЮБАНОВСЬКИЙ М. А.,
захисник України,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
ОПП «Економіка персоналу та HR-індустрія»
керівник – ГЕЛЬМАН В. М.,
д.е.н., професор кафедри управління персоналом і маркетингу

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ГНУЧКІСТЬ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Сучасна система вищої освіти функціонує в умовах динамічних економічних, соціальних, демографічних, технологічних та екологічних змін. Посилення геополітичної нестабільності, трансформація ринку праці, розвиток штучного інтелекту, поширення цифрових технологій, зростання соціальної нерівності та необхідність забезпечення сталого розвитку формують нове середовище функціонування закладів вищої освіти. За таких умов освіта має не лише реагувати на поточні зміни, а й формувати здатність здобувачів адаптуватися до невизначеності та майбутніх трансформацій.

Трансформація освіти безпосередньо пов'язана з реалізацією Цілей сталого розвитку до 2030 року, серед яких особливе місце посідає Ціль 4 «Якісна освіта». У цьому контексті гнучкість та індивідуалізація освітнього процесу, академічна мобільність і навчання впродовж життя набувають значення як напрями трансформації вищої освіти, орієнтованої на досягнення Цілей сталого розвитку.

У звіті OECD *Trends Shaping Education 2025* глобальні тенденції розглядаються через чотири взаємопов'язані напрями: глобальні конфлікти та

співпрацю; працю і прогрес; голоси та наративи; тіло і свідомість. Технологічний розвиток, зокрема поширення штучного інтелекту, екологічна сталість та нерівність визначені як наскрізні теми, що впливають на суспільний розвиток та освіту.

Одним із визначальних чинників трансформації освіти є зміна характеру праці та вимог до компетентностей людини. Технологічний розвиток змінює структуру ринку праці, автоматизує окремі види діяльності та створює нові завдання, для виконання яких необхідні інші набори навичок. OECD пов'язує ці процеси, зокрема, з одночасним перебігом цифрового та «зеленого» переходів.

За таких умов професійна підготовка не може обмежуватися засвоєнням визначеного обсягу знань. Зростає значення здатності оновлювати знання, опановувати нові технології, критично оцінювати інформацію, працювати з даними та адаптуватися до зміни професійних функцій. Це посилює роль навчання впродовж життя та актуалізує необхідність створення гнучких освітніх моделей. З позицій сталого розвитку це зумовлює необхідність підготовки фахівців, здатних безперервно оновлювати компетентності та діяти в умовах економічних, соціальних і екологічних викликів.

Важливим напрямом змін є цифрова трансформація освіти. Штучний інтелект, Інтернет речей, віртуальна реальність та інші технології дедалі активніше інтегруються у професійну діяльність, комунікацію та навчання. OECD наголошує, що технологічні зміни трансформують способи, у які люди працюють, навчаються та взаємодіють між собою.

Цифрові інструменти розширюють доступ до інформації та можливості гнучкої організації освітнього процесу, водночас актуалізуючи питання цифрової грамотності, критичного оцінювання інформації, академічної доброчесності та відповідального використання технологій. У контексті сталого розвитку цифровізація освіти може сприяти розширенню доступу до освітніх ресурсів та можливостей для безперервного навчання.

Не менш важливою тенденцією є посилення невизначеності суспільного розвитку. Збройні конфлікти та геополітична напруженість впливають на

міжнародну міграцію, фінансування та співробітництво. OECD у цьому контексті наголошує на необхідності стійкості й адаптивності освітніх систем, а також на ролі освіти у підтриманні миру та солідарності.

Для систем вищої освіти, які функціонують в умовах кризових явищ, особливого значення набуває забезпечення безперервності, якості та доступності освітнього процесу. Здатність університетів змінювати форми організації навчання, використовувати цифрові технології та розвивати академічне партнерство стає складовою їхньої інституційної стійкості. Відповідно, стійкість закладів вищої освіти та забезпечення безперервності навчання за умов криз набувають особливого значення для реалізації принципу доступності якісної освіти.

Глобальні трансформації актуалізують і проблему рівності освітніх можливостей. OECD розглядає нерівність як одну з наскрізних проблем сучасного суспільства та зазначає, що вразливі групи особливо гостро відчують наслідки криз і потрясінь.

У сфері вищої освіти це зумовлює необхідність забезпечення не лише формального доступу до навчання, а й реальних можливостей використовувати освітні ресурси з урахуванням потреб та життєвих обставин здобувачів. Гнучкість освітнього процесу дозволяє поєднувати різні форми навчання, професійну діяльність, академічну мобільність і самоосвіту. Забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти безпосередньо відповідає орієнтирам Цілі сталого розвитку 4.

У цьому контексті особливого значення набуває формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача. Хоча OECD *Trends Shaping Education 2025* не визначає її як окрему центральну тенденцію, сукупність розглянутих у звіті змін посилює потребу в гнучкості освіти. Динамічна зміна професійних вимог, технологічні трансформації та необхідність навчання впродовж життя створюють передумови для переходу від уніфікованих моделей підготовки до більш варіативної організації освітнього процесу.

Практичним проявом такої гнучкості є можливість здобувача обирати

освітні компоненти, набувати додаткових компетентностей, брати участь у програмах академічної мобільності, використовувати результати неформального та інформального навчання, поєднувати навчання з професійною діяльністю та використовувати цифрові освітні ресурси. У контексті досягнення Цілей сталого розвитку індивідуальна освітня траєкторія розширює можливості здобувача щодо вибору форм і способів навчання, набуття необхідних компетентностей та продовження освіти впродовж життя.

Важливою складовою сучасної освіти є міжнародна та міжінституційна взаємодія. Для вищої освіти це підкреслює значення академічної мобільності, партнерства між університетами, спільних освітніх і дослідницьких проєктів. Академічна мобільність може розглядатися не лише як форма співпраці, а й як механізм розширення освітнього досвіду здобувача та формування його індивідуальної освітньої траєкторії. Вона сприяє обміну знаннями й освітніми практиками та розширенню доступу до освітніх можливостей, що узгоджується з орієнтирами сталого розвитку у сфері освіти.

Ще одним напрямом трансформації є посилення значення стратегічного мислення щодо майбутнього освіти. OECD пропонує використовувати стратегічне передбачення (*strategic foresight*) та розглядати альтернативні сценарії розвитку, оскільки майбутнє не є простим продовженням минулих тенденцій.

За умов швидкої зміни технологій і професій університету недостатньо орієнтуватися виключно на поточні потреби ринку праці. Необхідно формувати компетентності, які дозволятимуть здобувачам адаптуватися до майбутніх змін, оновлювати професійні знання та вибудовувати власну траєкторію професійного розвитку. Стратегічне бачення розвитку освіти при цьому має враховувати довгострокові суспільні цілі та завдання сталого розвитку.

Таким чином, глобальні тенденції свідчать про ускладнення середовища функціонування сучасної вищої освіти. Геополітична нестабільність, трансформація ринку праці, цифровізація та поширення штучного інтелекту, екологічні виклики й соціальна нерівність формують нові вимоги до освітніх

систем і здобувачів. За таких умов особливого значення набуває здатність системи вищої освіти гнучко реагувати на зміни та створювати можливості для врахування індивідуальних освітніх потреб здобувачів. Саме тому одним із важливих напрямів її трансформації є підвищення гнучкості та індивідуалізація освітнього процесу. Формування індивідуальної освітньої траєкторії, академічна мобільність, визнання результатів неформального та інформального навчання, використання цифрових технологій і навчання впродовж життя сприяють забезпеченню доступності, гнучкості та безперервності освіти відповідно до орієнтирів сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. OECD. Trends Shaping Education 2025. Paris : *OECD Publishing*, 2025. 101 p. DOI: 10.1787/ee6587fd-en
2. Phillips V. In 2026, 5 Big Trends Will Shape Education. *Forbes*. 2026. URL: <https://surl.li/bffmun>
3. Внукова Н., Сотська Г. Трансформація освіти для досягнення цілей сталого розвитку – 2030: нова педагогічна парадигма. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. 2023. Вип. 7. С. 7–21. URL: <https://surl.li/xbujeu>

НАПРЯМ 5. ПРОПОЗИЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.

ГЕЛЬМАН В. М.,

д.е.н., професор, професор кафедри управління персоналом і маркетингу

ТЕРЕНТ'ЄВА Н. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління персоналом і маркетингу

ВНУТРІШНЯ АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна вища освіта передбачає розширення можливостей здобувачів щодо формування індивідуальної освітньої траєкторії, вибору освітніх компонентів та набуття академічного досвіду в різних освітніх середовищах. Одним із практичних механізмів реалізації таких можливостей є академічна мобільність. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», академічна мобільність передбачає можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися або провадити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи за її межами. Таким чином, академічна мобільність є не лише формою організації освітнього процесу, а й інструментом розширення індивідуальних можливостей здобувача щодо побудови власної освітньої траєкторії.

Особливого значення в цьому контексті набуває внутрішня академічна мобільність, яка передбачає реалізацію освітньої діяльності в межах українського освітнього простору. Вона розширює можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії, оскільки дає змогу здобувачам опановувати окремі освітні компоненти в інших українських університетах, набувати нового академічного досвіду та поглиблювати професійні компетентності з подальшим

визнанням результатів навчання за основним місцем навчання. Відповідно, мобільність створює додатковий простір для реалізації освітніх потреб та професійних інтересів здобувача.

Важливість академічної мобільності визначається також її цілями, серед яких — обмін передовими практиками й досвідом у сфері освіти і науки, підвищення якості освіти, а також розвиток професійних навичок і особистісних якостей учасників. У такому розумінні внутрішня академічна мобільність сприяє не лише засвоєнню конкретного змісту навчальної дисципліни, а й розширенню академічного досвіду здобувача. Навчання в іншому університеті дозволяє ознайомитися з іншими підходами до організації освітнього процесу, викладання та оцінювання, що доповнює основну освітню траєкторію здобувача.

Практична реалізація внутрішньої академічної мобільності потребує відповідного організаційного забезпечення на рівні закладу вищої освіти. У Запорізькому національному університеті порядок участі здобувачів у програмах академічної мобільності визначається відповідним університетським положенням, що регламентує організаційні засади її реалізації та визнання результатів навчання.

Основними цілями внутрішньої академічної мобільності здобувачів вищої освіти є підвищення якості освіти, розширення можливостей формування індивідуальної освітньої траєкторії, поглиблення професійних компетентностей та підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці. Важливе значення має також збагачення індивідуального академічного досвіду здобувачів шляхом навчання в інших українських закладах вищої освіти, ознайомлення з різними підходами до викладання, організації освітнього процесу та оцінювання результатів навчання. Внутрішня академічна мобільність сприяє розширенню міжуніверситетської взаємодії та обміну освітніми практиками між закладами вищої освіти-партнерами.

Основними завданнями внутрішньої академічної мобільності здобувачів є підвищення рівня їх теоретичної та практичної підготовки, опанування освітніх компонентів в інших українських закладах вищої освіти, набуття додаткових

знань, умінь і професійних компетентностей, а також досвіду навчання в іншому академічному середовищі. Важливим завданням є забезпечення можливості вибору освітніх компонентів відповідно до освітніх потреб і професійних інтересів здобувача з подальшим визнанням результатів навчання та кредитів ЄКТС за основним місцем навчання.

Упродовж останніх років на економічному факультеті ЗНУ послідовно розширюється практика внутрішньої академічної мобільності здобувачів, організаційною основою якої є розвиток партнерської взаємодії з українськими закладами вищої освіти. Починаючи з 2024 року, ця співпраця набула практичного втілення через участь здобувачів у вивченні окремих освітніх компонентів університетів-партнерів та залучення студентів інших ЗВО до опанування вибіркового дисциплін економічного факультету ЗНУ.

Партнерами економічного факультету ЗНУ у реалізації внутрішньої академічної мобільності стали Криворізький національний університет, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» та Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Розвиток такої партнерської мережі створює можливості для розширення освітнього вибору здобувачів та поглиблення міжуніверситетської взаємодії.

Важливим аспектом внутрішньої академічної мобільності є не лише опанування обраної дисципліни, а й безпосереднє включення здобувача в освітнє середовище іншого університету. Упродовж періоду мобільності студент долучається до освітнього процесу закладу-партнера, взаємодіє з його викладачами та студентами, знайомиться з особливостями організації навчання, викладання й оцінювання. Такий досвід сприяє розширенню академічного кругозору та дозволяє здобувачеві порівнювати різні підходи до організації освітнього процесу.

У цьому аспекті внутрішня академічна мобільність безпосередньо пов'язана з реалізацією права здобувача на формування індивідуальної освітньої

траєкторії. Законодавче закріплення права на академічну мобільність та навчання за індивідуальною освітньою траєкторією створює нормативне підґрунтя для поєднання індивідуального вибору здобувача з можливостями, які пропонує система вищої освіти.

При цьому важливою умовою ефективної реалізації мобільності є узгодження освітніх компонентів та належне оформлення індивідуального навчального плану. Він дає можливість визначити дисципліни, які здобувач опановуватиме в закладі-партнері, та забезпечити їх відповідність загальній структурі освітньої програми. У разі необхідності зміни переліку освітніх компонентів такі зміни мають бути погоджені та належним чином зафіксовані. Це створює організаційні передумови для подальшого визнання результатів навчання за основним місцем здобуття освіти.

Особливої актуальності внутрішня академічна мобільність набуває в умовах воєнного стану. Нерівномірність умов функціонування закладів вищої освіти та безпекові ризики зумовлюють необхідність пошуку механізмів забезпечення безперервності освітнього процесу. Внутрішня мобільність дає змогу здобувачам продовжувати навчання в інших, безпечніших регіонах України, зберігаючи при цьому місце навчання та відповідні соціальні гарантії.

Таким чином, внутрішня академічна мобільність є важливим інструментом реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача, що розширює можливості освітнього вибору, набуття академічного досвіду та професійного розвитку. Її ефективна реалізація ґрунтується на партнерській взаємодії закладів вищої освіти, узгодженні освітніх компонентів і належному визнанні результатів навчання. Подальший розвиток внутрішньої академічної мобільності сприятиме посиленню міжуніверситетської взаємодії та практичній реалізації принципів студентоцентрованого навчання.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Нормативні документи Запорізького національного університету, що регламентують освітній процес. ЗНУ: *офіційний сайт*. URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/3647.ukr.html

КУСАКОВА Ю. О.,
доцент, к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

В умовах сьогодення (епоха активної цифровізації, постійні зміни в процесах мислення сучасної молоді, трансформація вимог до підготовки фахівців у роботодавців) у здобувачів освіти формується запит на ігрові технології в освітньому процесі. Традиційні методи навчання не завжди забезпечують достатній рівень мотивації та активної участі студентів, тоді як гейміфікація допомагає зробити освітній процес більш інтерактивним, практикоорієнтованим і результативним.

Основними причинами зростання попиту на ігрові технології є:

- зниження навчальної мотивації – сучасні студенти краще сприймають інформацію через інтерактивні форми навчання. Ігрові елементи (бали, рівні, досягнення, рейтинги) підтримують інтерес до навчання та стимулюють систематичну роботу;
- цифровізація освіти – активне використання електронних платформ, мобільних застосунків і цифрових сервісів створює сприятливі умови для впровадження гейміфікації та інтерактивного навчання;
- потреба у формуванні практичних компетентностей – роботодавці очікують від випускників не лише теоретичних знань, а й умінь аналізувати ситуації, працювати в команді, приймати рішення, комунікувати та швидко

адаптуватися до змін. Ігрові методики дозволяють розвивати ці навички у безпечному навчальному середовищі;

- перехід до студентоцентрованого навчання – сучасна освіта орієнтується на активну участь здобувачів освіти, індивідуальні освітні траєкторії та розвиток самостійності. Гейміфікація забезпечує персоналізацію навчання та враховує різний рівень підготовки студентів;

- необхідність підвищення ефективності засвоєння знань – інтерактивні завдання, бізнес-симуляції, рольові ігри та кейси сприяють кращому розумінню матеріалу, розвитку критичного мислення та довготривалому запам'ятовуванню інформації;

- поширення змішаного та дистанційного навчання – після пандемії COVID-19 та в умовах воєнного стану в Україні виникла потреба підтримувати активність студентів під час онлайн-навчання. Гейміфіковані платформи допомагають підвищити залученість, забезпечують швидкий зворотний зв'язок і підтримують взаємодію між викладачем та студентами;

- відповідність сучасним освітнім тенденціям – компетентнісний підхід, концепція навчання впродовж життя (Lifelong Learning), цифрова трансформація освіти та інтеграція штучного інтелекту передбачають використання інноваційних педагогічних технологій, серед яких гейміфікація посідає важливе місце.

Отже, розглянемо, що мається на увазі під поняттям «гейміфікація». Гейміфікація освітнього процесу є одним із сучасних інструментів підвищення ефективності навчання, який передбачає використання ігрових механік (балів, рівнів, рейтингів, квестів, досягнень, змагань тощо) у неігровому середовищі. Для економічного факультету її впровадження є особливо актуальним, оскільки дозволяє поєднати теоретичні знання з практичним вирішенням професійних завдань. Гейміфікація значно підвищує мотивацію студентів до навчання. Використання елементів гри робить освітній процес більш цікавим, сприяє активній участі здобувачів освіти у виконанні завдань та формує позитивне

ставлення до навчання. Студенти отримують можливість бачити власний прогрес, що стимулює їх до досягнення кращих результатів.

Також гейміфіковані методики сприяють розвитку професійних компетентностей майбутніх економістів. Бізнес-симуляції, фінансові ігри, економічні кейси та рольові сценарії допомагають моделювати реальні ринкові ситуації, аналізувати економічні процеси, приймати управлінські рішення та оцінювати їх наслідки без ризику для реального бізнесу. Наприклад, у формат веб квестів можна «зашити» вивчення історії становлення сучасних корпорацій світу, аналіз їх діяльності, конкурентних переваг, тощо.

Крім того, гейміфікація розвиває критичне мислення, аналітичні здібності, навички роботи з даними, комунікації та командної взаємодії. Саме ці компетентності сьогодні високо цінуються роботодавцями та є необхідними для успішної професійної діяльності економістів, фінансистів, маркетологів і менеджерів.

Важливою перевагою є також можливість використання цифрових платформ та онлайн-сервісів, які дозволяють автоматизувати оцінювання, організовувати інтерактивні вікторини, бізнес-турніри, симуляції фондового ринку чи підприємницької діяльності. Це особливо актуально в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Запровадження гейміфікації позитивно впливає і на якість засвоєння навчального матеріалу. Інтерактивні завдання забезпечують краще запам'ятовування інформації, підвищують рівень залученості студентів та сприяють формуванню практичних навичок застосування економічних знань у реальних професійних ситуаціях.

В якості прикладу наведемо сценарій вебквесту «Історія успіху Persi: від аптеки до світового бренду», який розроблено за допомогою III ChatGPT [1].

Мета вебквесту: дослідити історію створення та розвитку компанії Persi, проаналізувати її маркетингові стратегії, конкурентну боротьбу та сучасне становище на світовому ринку.

Цільова аудиторія: студенти економічних спеціальностей.

Тривалість: 60–90 хвилин.

Форма роботи: команди по 3–5 осіб.

Легенда

Ви – команда бізнес-консультантів міжнародної маркетингової агенції. Керівництво PepsiCo запросило вас підготувати аналітичний звіт про те, як невеликий аптечний напій перетворився на один із найдорожчих брендів світу. Для цього необхідно пройти шість станцій, знайти історичні факти та виконати практичні завдання.

За кожне правильно виконане завдання команда отримує бали. Наприкінці визначається команда-переможець.

Станція 1. Народження бренду

Завдання. Знайдіть відповіді на запитання:

- Хто створив Pepsi?
- У якому році був створений напій?
- Як спочатку називалася Pepsi?
- Чому змінили назву?

Підказка. Використайте офіційний сайт PepsiCo та історичні джерела.

Максимум – 10 балів

Станція 2. Хронологічний пазл

Необхідно розташувати події у правильній послідовності:

- Pepsi-Cola отримала сучасну назву;
- створення компанії;
- банкрутство компанії;
- поява пластикових пляшок;
- створення PepsiCo;
- запуск Pepsi Zero Sugar.

Максимум – 15 балів

Станція 3. Маркетинговий детектив

Дайте відповіді:

1. Чому Pepsi часто називають брендом молоді?
2. Яких світових знаменитостей компанія залучала до реклами?
3. Чим відома рекламна кампанія **Pepsi Challenge**?

Підготуйте коротку презентацію (2–3 хвилини).

Максимум – 20 балів

Станція 4. Бізнес-аналітики

Проведіть SWOT-аналіз компанії. Заповніть таблицю.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Загрози

Максимум – 20 балів

Станція 5. Битва брендів

Порівняйте Pepsi та Coca-Cola. Заповніть таблицю.

Критерій	Pepsi	Coca-Cola
Рік створення		
Засновник		
Цільова аудиторія		
Основна маркетингова стратегія		
Найвідоміші рекламні кампанії		

Додаткове завдання. Яка компанія, на вашу думку, ефективніше використовує маркетинг? Обґрунтуйте відповідь.

Максимум – 15 балів

Станція 6. Створіть власну Pepsi

Уявіть, що ви стали маркетинговою командою Pepsi. Розробіть:

- новий смак;
- назву продукту;
- логотип (ескіз);
- рекламний слоган;
- цільову аудиторію;
- канали просування.

Представте ідею за 3 хвилини.

Максимум – 20 балів

Фінальне завдання

Команди отримують останню загадку. **Запитання:**

Яке головне рішення допомогло Pepsi перетворитися із місцевого напою на міжнародну корпорацію? Кожна команда повинна сформулювати три ключові фактори успіху компанії.

Система оцінювання

Завдання	Бали
Народження бренду	10
Хронологія	15
Маркетинг	20
SWOT-аналіз	20
Pepsi vs Coca-Cola	15
Власний продукт	20
Разом	100

Очікувані результати навчання

Після проходження вебквесту студенти повинні:

- знати історію створення та розвитку компанії Pepsi;
- аналізувати етапи розвитку міжнародного бренду;
- застосовувати інструменти SWOT-аналізу та конкурентного аналізу;
- оцінювати маркетингові стратегії глобальних компаній;
- працювати в команді, знаходити та критично оцінювати інформацію з інтернет-джерел;
- презентувати результати власних досліджень.

Такий сценарій легко реалізувати в Moodle або Microsoft Teams, де кожна станція оформлюється як окрема вебсторінка чи модуль із посиланнями на матеріали, інтерактивними тестами та формами для відповідей. Також можна всі станції систематизувати за допомогою сервісів створення веб квестів на платформі Всеосвіти [2], інтегруючи туди інструментарій сервісів web 2.0 (LearningApps, Genially, Interacty, JigsawPlanet).

Отже, гейміфікація освітнього процесу на економічному факультеті є ефективним інноваційним підходом до навчання, який підвищує мотивацію студентів, розвиває професійні та цифрові компетентності, сприяє формуванню навичок командної роботи, прийняття управлінських рішень і практичного застосування економічних знань. Її використання дозволяє зробити навчання більш інтерактивним, результативним та максимально наближеним до сучасних вимог ринку праці.

Список використаних джерел

1. III ChatGPT. URL: <https://chatgpt.com/>
2. Вебквести. Всеосвіта: Національна освітня платформа. URL: <https://vseosvita.ua/webquest>

ПРОСКУРІНА Н. М.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування

ПУШКАРЬ І. В.,

к. н. держ. упр., доцент, професор кафедри обліку та оподаткування

ГРИНЬ В. П.,

д.е.н., доцент, професор кафедри обліку та оподаткування

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТА В ОНЛАЙН-ОСВІТІ

Стрімкий перехід закладів вищої освіти до дистанційного та змішаного формату навчання, зумовлений як глобальними цифровими трансформаціями, так і кризовими умовами функціонування освіти в Україні, актуалізував проблему переосмислення психолого-педагогічних засад взаємодії викладача і студента. У таких умовах традиційні механізми комунікації, мотивації та контролю знань виявляються недостатньо ефективними, що зумовлює необхідність їх адаптації до онлайн-середовища.

Науковці Морзе Н. В., Глазунова О. Г. та Кузьмінська О. Г., зазначають що якість дистанційної освіти безпосередньо залежить від підготовки викладача та його здатності проєктувати зміст, який має педагогічну ефективність саме в цифровому форматі [4, с. 223].

За висновками Грек О. М., зміст технологій дистанційного навчання охоплює широкий спектр психолого-педагогічних чинників, що визначають якість освітньої взаємодії. Їх структура формується на перетині цифрових засобів, дидактичних стратегій та психологічних потреб суб'єктів навчання, тому розгляд цих технологій потребує комплексного підходу, який поєднує когнітивні, емоційні та діяльнісні аспекти [2].

Такий комплексний підхід дозволяє розглядати технології дистанційного навчання як цілісну систему, що має чітко визначену внутрішню структуру та функціональні елементи.

Структурно технології дистанційного навчання охоплюють декілька ключових компонентів:

- 1) цифровий контент (електронні курси, інтерактивні матеріали, візуалізації);
- 2) засоби комунікації й підтримки (чати, відеозустрічі, форуми, асинхронні повідомлення);
- 3) сервіси контролю й оцінювання;
- 4) механізми організації діяльності та зворотного зв'язку [2].

Насамперед, слід відзначити, що дистанційне навчання трансформує саму природу педагогічної взаємодії. Вона набуває опосередкованого, технологічно детермінованого характеру, що призводить до зниження емоційної складової комунікації. Відсутність живого контакту ускладнює встановлення довірливих відносин, знижує рівень емпатії та оперативності реагування викладача на потреби студентів. Як наслідок, виникає феномен «психологічної дистанції», що негативно впливає на якість освітнього процесу.

Емоційна залученість у дистанційному форматі значною мірою залежить від відчуття соціальної присутності. Віртуальна комунікація створює ризик зниження міжособистісних контактів, а отже – відчуття відстороненості [2].

Суттєвою проблемою є також зниження навчальної мотивації здобувачів освіти. У дистанційному форматі студенти часто стикаються з інформаційним перевантаженням, відсутністю чіткої структури навчального часу, а також недостатнім рівнем зовнішнього контролю. Це призводить до прокрастинації, формального виконання завдань та втрати інтересу до навчання. Особливо це характерно для спеціальності «Облік і оподаткування», де значна частина матеріалу потребує глибокого аналітичного опрацювання.

Окремо слід виділити проблему недостатнього рівня сформованості навичок саморегуляції навчальної діяльності. Онлайн-освіта передбачає високий рівень автономії студента, однак не всі здобувачі готові до такого формату. Відсутність навичок тайм-менеджменту, самоорганізації та критичного мислення ускладнює ефективне засвоєння навчального матеріалу.

Не менш важливою є проблема комунікативних бар'єрів. Технічні труднощі, асинхронний характер взаємодії, різний рівень цифрової компетентності учасників освітнього процесу можуть призводити до спотворення або втрати інформації. Крім того, студенти часто уникають активної участі в онлайн-заняттях, що знижує ефективність зворотного зв'язку.

Кубрак С. В., Різак Г. В. та Кирчата І. М. зазначають, що, відсутність оперативного зворотного зв'язку й «інформаційне перенавантаження» можуть призводити до тривожності, втрати концентрації та емоційного виснаження. Тому в дистанційній взаємодії викладач повинен приділяти особливу увагу дозуванню матеріалу, створенню чітких інструкцій та регулярній комунікації [3].

В умовах онлайн-освіти загострюється і проблема академічної доброчесності. Відсутність безпосереднього контролю під час оцінювання знань створює передумови для порушень, що знижує об'єктивність результатів навчання та довіру до освітнього процесу загалом.

У контексті зазначених проблем особливої актуальності набуває розробка ефективних психолого-педагогічних механізмів взаємодії викладача і студента. З цією метою доцільно запропонувати такі напрями вдосконалення з їх подальшою конкретизацією:

По-перше, необхідно посилити інтерактивність навчального процесу шляхом активного використання дискусій, групових проєктів, кейс-методу та симуляцій. Практична реалізація передбачає впровадження мікроактивностей під час кожного заняття: короткі опитування (3-5 питань кожні 15-20 хв.), «швидкі кейси» з відповіддю в чаті, ротаційні міні-виступи студентів (1-2 хв.), що підвищує залученість і забезпечує постійний зворотний зв'язок. Такі мікроактивності доцільно інтегрувати у структуру заняття як обов'язкові елементи, що чергуються з поясненням матеріалу, що дозволяє уникнути втрати уваги студентів у онлайн-середовищі.

Додатково ефективним є використання групових форматів роботи, у межах яких студенти виконують міні-завдання або аналізують кейси з подальшою

презентацією результатів. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, умінню працювати в команді та формуванню відповідальності за спільний результат.

Використання кейс-методу та симуляцій доцільно орієнтувати на реальні професійні ситуації (зокрема, аналіз фінансових показників, прийняття управлінських рішень, оцінка ризиків), що дозволяє наблизити навчання до практики та підвищити його прикладну спрямованість.

Крім того, інтерактивність може бути посилена через застосування цифрових інструментів (онлайн-дошки, інтерактивні тести, опитування в режимі реального часу), що забезпечують швидкий зворотний зв'язок і дозволяють викладачу оперативно коригувати хід заняття. У сукупності це сприяє переходу від пасивного сприйняття інформації до активної участі студентів у навчальному процесі. Це відповідає сучасній парадигмі студентоцентрованого навчання, яка передбачає активну роль здобувача освіти у формуванні власних знань і компетентностей.

По-друге, доцільно впроваджувати персоналізований підхід до навчання. Інструментом реалізації є «дорожні карти дисципліни» з розподілом завдань по тижнях, орієнтовним часом виконання, чіткими дедлайнами з автоматичними нагадуваннями та чек-листами, що формує навички тайм-менеджменту та самоконтролю.

Силенко Ю. підкреслює, що дистанційні платформи дають змогу адаптувати темп, логіку й обсяг завдань відповідно до потреб студентів, сприяючи їхній автономності та розвитку навичок саморегуляції [5].

Водночас персоналізація передбачає не лише структурування навчального процесу, а й адаптацію змісту та складності завдань до рівня підготовки студентів. З цією метою доцільно використовувати варіативні завдання різного рівня складності (базовий, достатній, підвищений), що дозволяє студентам обирати траєкторію навчання відповідно до власних можливостей та освітніх цілей.

Крім того, ефективним є впровадження індивідуальних освітніх треків, коли частина завдань має вибірковий характер (наприклад, кейси за різними

напрямами – облік, аналіз, аудит, оподаткування), що підвищує мотивацію та професійну орієнтацію студентів. Важливим елементом є також регулярний моніторинг прогресу студента через LMS-системи, які забезпечують відстеження виконання завдань, дотримання дедлайнів і рівня успішності та сприяють оперативному виявленню проблемних зон у навчанні й коригуванню освітньої траєкторії студента.

Додатково доцільно застосовувати короткі індивідуальні консультації або онлайн-зустрічі, під час яких викладач може коригувати навчальну траєкторію студента, надавати рекомендації щодо покращення результатів та допомагати у подоланні труднощів. Такий підхід сприяє підвищенню ефективності навчання, розвитку відповідальності та формуванню більш глибокого засвоєння матеріалу.

По-третє, важливим є розвиток системи регулярного та якісного зворотного зв'язку.

Водночас у наукових дослідженнях Горецької А. М., Рибалко А. І., Завгородньої Н. І. наголошується, що зворотний зв'язок між студентом і викладачем у системі дистанційного навчання є абсолютним її атрибутом. Цей зв'язок повинен забезпечувати студенту психологічний комфорт у процесі навчання. Суть механізму зворотного зв'язку полягає в тому, що в міжособистому спілкуванні процес обміну інформацією ніби подвоюється і, окрім змістового навантаження, несе в собі від реципієнта до комунікатора відомості про те, як реципієнт сприймає і оцінює поведінку комунікатора. Адекватність сприйняття інформації залежить від багатьох причин, найважливішою з яких є наявність або відсутність у процесі діалогу комунікативних бар'єрів [1].

Ефективним є використання стандартизованих шаблонів фідбеку (що зроблено правильно; які помилки допущені; як їх виправити; рекомендації), при цьому витрати часу становлять у середньому 2-3 хв. на одного студента. Водночас з метою раціонального використання часу викладача доцільно поєднувати індивідуальний і груповий зворотний зв'язок, зокрема: надавати узагальнений коментар для всієї групи з аналізом типових помилок,

використовувати аудіо- або відеофідбек для пояснення складних моментів, а також впроваджувати взаємооцінювання (peer-review) студентами за визначеними критеріями. Такий підхід дозволяє суттєво зменшити навантаження викладача без втрати якості зворотного зв'язку.

По-четверте, слід приділити увагу формуванню у студентів навичок саморегуляції та відповідальності за власне навчання, зокрема через елементи наставництва та коучингу. Йдеться не лише про загальну вимогу самостійності, а про цілеспрямоване формування у здобувачів умінь планувати, контролювати та оцінювати власну навчальну діяльність. З цією метою доцільно впроваджувати індивідуальні навчальні плани або чек-листи виконання завдань, у яких студент фіксує прогрес опанування тем, дотримання дедлайнів та власні результати.

Ефективним є також використання елементів наставництва, коли викладач або більш підготовлені студенти (у форматі менторства) здійснюють періодичний супровід навчальної діяльності, допомагають визначити пріоритети, коригують навчальні цілі та надають рекомендації щодо підвищення ефективності роботи. У свою чергу, коучинговий підхід передбачає регулярні короткі рефлексивні сесії (5-10 хв.), під час яких студент відповідає на запитання типу: «що вже виконано?», «які труднощі виникли?», «які наступні кроки?», що сприяє усвідомленню власної відповідальності за результати навчання.

Додатково доцільно застосовувати інструменти самооцінювання (self-assessment) та взаємооцінювання, що дозволяє студентам критично оцінювати власні досягнення та формує навички самоконтролю. Такий підхід є особливо важливим в умовах дистанційного навчання, де рівень зовнішнього контролю обмежений, а успішність значною мірою залежить від здатності студента до самостійної організації навчального процесу.

По-п'яте, необхідно вдосконалити підходи до оцінювання знань.

Доцільним є застосування комбінованої моделі оцінювання, у межах якої:

40% становлять аналітичні кейси, що формуються на основі реальних або наближених до реальних ситуацій (фінансова звітність підприємств,

управлінські рішення, податкові ситуації) і сприяють розвитку аналітичного мислення студентів;

30% доцільно відводити індивідуальним практичним завданням прикладного характеру, що передбачають виконання розрахунків, побудову аналітичних таблиць та роботу з первинними документами або програмними продуктами;

20% можуть становити усні онлайн-захисти (5-7 хв), які виконують функцію верифікації самостійності виконання завдань;

10% доцільно використовувати для тестового контролю як допоміжного інструменту.

Додатково доцільно впроваджувати чіткі критерії оцінювання (рубрики), які заздалегідь доводяться до студентів, а також поєднувати оцінювання з наданням зворотного зв'язку. Такий підхід забезпечує прозорість, підвищує довіру до результатів оцінювання та сприяє формуванню відповідальності за результати навчання

По-шосте, важливо забезпечити психологічну підтримку та зменшення «психологічної дистанції». Це досягається через елементи «соціальної присутності»: відеозвернення (2-3 хв.), персоналізовані коментарі, онлайн-консультації («офіс-години»), використання імен студентів у комунікації. Зазначені інструменти дозволяють створити ефект «присутності викладача» навіть в умовах дистанційного навчання, що сприяє формуванню довіри, підвищенню мотивації та зниженню рівня тривожності студентів. Важливим є також забезпечення регулярності такої взаємодії, оскільки епізодичний контакт не дає необхідного психолого-педагогічного ефекту.

Додатково доцільно створювати канали неформальної комунікації (чати, форуми, короткі обговорення), де студенти можуть ставити запитання та отримувати швидкий зворотний зв'язок. Це сприяє формуванню підтримувального освітнього середовища та зменшує відчуття ізольованості, характерне для онлайн-навчання.

Окремо слід врахувати необхідність адаптації структури занять до онлайн-формату. Оптимальною є модель:

- 20% – теоретичний блок (до 15 хв.);
- 50% – практична робота;
- 30% – обговорення та зворотний зв'язок, що є ефективним для дисциплін з обліку, аудиту та аналізу.

Така структура дозволяє уникнути перевантаження теоретичним матеріалом і забезпечує активне залучення студентів до навчального процесу. Практичний блок доцільно наповнювати кейсами, розрахунковими завданнями та роботою з реальними даними, а завершальний етап заняття – використовувати для обговорення результатів, аналізу типових помилок та узагальнення ключових висновків.

Важливо також забезпечити чітку логіку переходів між етапами заняття та дотримання таймінгу, оскільки в онлайн-середовищі увага студентів швидше знижується. Використання візуальних матеріалів, інтерактивних елементів та коротких змін активностей сприяє підтриманню концентрації та підвищенню ефективності засвоєння навчального матеріалу.

Таким чином, ефективність взаємодії викладача і студента в онлайн-освіті визначається не лише використанням цифрових інструментів, а й рівнем педагогічного проектування навчального процесу, здатністю враховувати психолого-педагогічні особливості здобувачів освіти та забезпечувати їх активну участь у навчанні.

Отже, психолого-педагогічні аспекти взаємодії викладача і студента в онлайн-освіті є складною багатокомпонентною системою, що потребує комплексного підходу до її організації. Вирішення наявних проблем можливе за умови не лише впровадження педагогічних інновацій, але й використання конкретних інструментів організації навчання, що забезпечить підвищення якості підготовки фахівців у сучасних умовах. Практична цінність запропонованих підходів полягає в можливості їх безпосереднього

впровадження в освітній процес закладів вищої освіти, зокрема під час викладання економічних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Горецька А. М., Рибалко А. І., Завгородня Н. І. Дистанційне навчання: психологічні аспекти. URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ba716c61-ca30-43ca-9c37-38b2dee08baa/content>
2. Грек О. М. Психолого-педагогічні засади використання технологій дистанційного навчання. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2025. №6. Том 36 (75). С.51-57
3. Кубрак С. В., Різак Г. В., Кирчата І.М. Психолого-педагогічні аспекти підтримки здобувачів вищої освіти під час дистанційного навчання в Україні. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. Вип. 18. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15484371>
4. Морзе Н. В., Глазунова О. Г., Кузьмінська О. Г. Підготовка менеджерів Е-навчання: компетентнісний підхід. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 60. Вип. 4. С. 220-238.
5. Sylenko Yu. Individualization of independent work in the professional training of future teachers: *An experimental study. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series «Pedagogy and Psychology»*. 2024. № 10(1). P. 68-76.

**ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В ЗНУ:
ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ОЧИМА СТУДЕНТІВ
ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ**

*Матеріали науково-методичного семінару,
м. Запоріжжя, 23 квітня 2025 р.*

Коректор Кусакова Ю. О.

Запорізький національний університет
69600, м. Запоріжжя, МСП-41
вул. Університетська, 66